

บทที่ 3 การวิเคราะห์สภาพพื้นที่ศึกษา

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาถ้านำมาผ่านกระบวนการวิเคราะห์ทางด้านการออกแบบชุมชนเมืองแล้วจะทำให้ทราบถึงสาเหตุของประเด็นปัญหาในเบื้องต้นได้ นอกจากนี้ยังสามารถชี้แนะแนวความคิดในการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่แนวความคิดในการปรับปรุงได้ เพราะประเด็นการวิเคราะห์จะมีทั้งการชี้ประเด็นปัญหาสาเหตุและศักยภาพของพื้นที่ โดยบทนี้จะเน้นเนื้อหาในการวิเคราะห์พื้นที่ในด้านต่างๆตั้งแต่ภาพรวมจนถึงภาพย่อยของพื้นที่ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 สภาพภูมิศาสตร์

เมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองหนึ่งซึ่งมีที่ตั้งเริ่มแรกอยู่ริมทะเลชายฝั่งตะวันออกของแหลมมาลายู มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนแนวสันทรายที่เกิดจากการทับถมของตะกอนทรายและการกระทำของน้ำทะเลเป็นระยะเวลายาวนาน แนวสันทรายที่ทอดตัวเป็นแนวยาวจากเหนือถึงใต้มีความยาวประมาณ 10 กิโลเมตร มีความกว้างจากแนวตะวันออกถึงแนวตะวันตกประมาณ 1 - 1.5 กิโลเมตร เป็นที่ดอนน้ำไม่ท่วม พื้นที่รอบนอกตัวเมืองด้านตะวันออกและด้านตะวันตกมีสภาพเป็นที่ลุ่ม มีน้ำท่วมถึง ลักษณะของพื้นที่มีการลาดเอียงลงสู่ทะเลด้านตะวันออก และมีลำน้ำต่างๆที่ไหลผ่านตัวเมืองจากด้านตะวันตกไปยังด้านตะวันออก ได้แก่คลองท่าวัง คลองนครน้อย (คลองหน้าเมือง) คลองป่าเหล่า คลองคูพาย¹ (ภาพที่ 3.1)

3.2 ผังเมืองนครศรีธรรมราช

นครศรีธรรมราช มีรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดความกว้างประมาณ 450.00 เมตร ความยาวประมาณ 2238.00 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 638.00 ไร่ เมืองมีลักษณะแคบยาวที่เป็นเอกลักษณ์ เนื่องจากเมืองนครศรีธรรมราชตั้งอยู่บนสันทรายและระนาบด้วยที่ลุ่มทั้งสองข้าง

จากผังเมืองที่มีรูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้าแคบยาวนี้ พบว่าในอดีตได้แบ่งย่านออกเป็น 3 ส่วน คือส่วนเหนือหรือส่วนหน้าเมืองเรียกว่า ตำบลประตูลีเหนือ ส่วนกลางตำบลเรียกว่า ตำบลพระเสื่อเมือง และส่วนใต้เรียกว่าตำบลประตูลีใต้ การแบ่งดังกล่าวนี้สันนิษฐานว่า ชาวเมืองนครศรีธรรมราชในอดีตคงจะมีความต้องการที่จะให้ส่วนเหนือและส่วนใต้ของเมืองเป็นศาสนสถานที่สำคัญ โดยส่วนกลางของเมืองปัจจุบันเป็นศาลากลางจังหวัดและในอดีตเคยเป็นจวนเจ้าเมืองเก่า โดยมีแกนเมืองคือถนนราชดำเนินเป็นตัวเชื่อมทุกส่วนเข้าด้วยกัน

จากการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน โดยมีถนนราชดำเนินเป็นแกนกลางของเมืองและเชื่อมส่วนต่างๆของเมืองนั้น จะเน้นความสำคัญไปที่พระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าถนนราชดำเนินเป็นแกนกลางของเมืองจะพุ่งจากทิศเหนือเข้าโอบล้อมวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารซึ่งตั้งอยู่ด้านใต้ของเมือง โดยมีศาสนสถานในศาสนาพราหมณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญเช่น ด้านเหนือมีหอพระอิศวร และหอพระนารายณ์ ด้านใต้มีศาลพระเสื่อเมือง

¹ ศิลปากร, มหาวิทยาลัย, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดทำแผนการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองแก่นครศรีธรรมราช (กรุงเทพมหานคร: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539), หน้า 33.

ส่วนกลางเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งของหอพระสิงห์ และเป็นที่ตั้งของจวนเจ้าเมืองเก่ามาก่อนนั้น แม้ตำแหน่งจะอยู่ในสถานที่สำคัญ แต่องค์ประกอบอื่นๆของเมืองก็ได้ส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบประธานแต่อย่างใด² แผนที่ 3.1)

3.3 บทบาทของพื้นที่ศึกษา

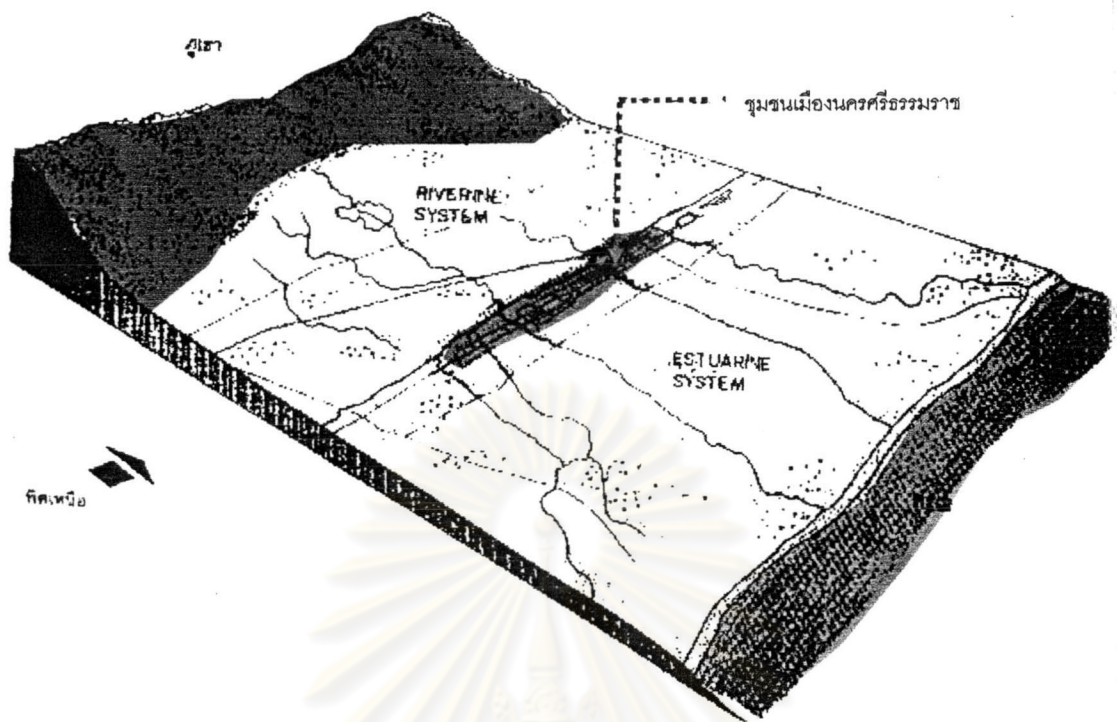
เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราชสามารถแบ่งตามลักษณะพื้นที่ได้เป็น 3 บริเวณ ได้แก่

1. บริเวณเมืองเก่านครศรีธรรมราช คือ พื้นที่ภายในเขตคูเมืองกำแพงเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นศูนย์กลางของสถานที่ราชการและเป็นบริเวณที่มีโบราณสถาน ศาสนสถาน ตลอดจนสถานที่สำคัญของเมืองที่ปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบรมธาตุเจดีย์ในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร หอพระพุทธรูปสิงห์ และศาสนสถานของศาสนาพราหมณ์ เช่น หอพระอิศวร หอพระนารายณ์ และฐานพระสยาม เป็นต้น
2. บริเวณส่วนต่อเนืองทางด้านใต้ คือ พื้นที่นอกเขตคูเมืองกำแพงเมืองนครศรีธรรมราชทางด้านทิศใต้ เป็นพื้นที่เมืองพระเวียง ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเมืองเก่าก่อนบริเวณที่ 1 ปัจจุบันเหลือแนวคูเมือง กำแพงเมืองบางตอนปรากฏอยู่ และมีศาสนสถานที่สำคัญ เช่น วัดท่าโคตร วัดสวนหลวง วัดเพชรจิก เป็นต้น
3. บริเวณส่วนต่อเนืองทางด้านทิศเหนือ คือพื้นที่นอกเขตคูเมืองกำแพงเมืองนครศรีธรรมราชทางด้านทิศเหนือ บริเวณนี้เป็นศูนย์กลางย่านพาณิชย์กรรมหลัก และมีสถานที่สำคัญหลายแห่ง ได้แก่ โบราณสถาน ศาสนสถานและสถานที่ราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ตามแนวถนนของถนนราชดำเนิน ซึ่งเป็นบริเวณขยายตัวของชุมชนที่ต่อเนื่องกับพื้นที่เมืองเก่า ซึ่งสะท้อนพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของเมืองนครศรีธรรมราช

ในปัจจุบันบทบาทของเทศบาลนครศรีธรรมราชนั้นถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน และมีบทบาทหน้าที่เป็นศูนย์กลางบริหารระดับอำเภอ ศูนย์กลางการศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและชุมชนเข้มแข็ง เป็นศูนย์กลางการเกษตรผลิตภัณฑ์OTOPและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม และสำหรับแผนพัฒนาของเทศบาลนครศรีธรรมราชได้จัดทำโครงการจัดทำแผนการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่านครศรีธรรมราชในปี พ.ศ.2539 ซึ่งทำให้แนวโน้มในการพัฒนาเทศบาลนครศรีธรรมราชถูกกำหนดทิศทางไปในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมค่อนข้างชัดเจน

สำหรับบทบาทของพื้นที่ศึกษานั้นอยู่ในเขตเมืองเก่านครศรีธรรมราช ซึ่งมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัด รวมทั้งเป็นสถานที่จัดกิจกรรมงานประเพณีด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนเช่นกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาควบคู่ไปกับแผนพัฒนาของเทศบาลแล้ว สามารถกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานในบริเวณพื้นที่ศึกษา ซึ่งแนวโน้มการพัฒนาถูกกำหนดทิศทางไปในด้านของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมค่อนข้างชัดเจน(แผนที่ 3.2)

² ศิลปากร, มหาวิทยาลัย, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดทำแผนการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่านครศรีธรรมราช (กรุงเทพมหานคร: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539), หน้า 33.

ภาพที่ 3.1 สภาพภูมิศาสตร์ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช
ที่มา : โครงการจัดทำแผนการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่านครศรีธรรมราช

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัญลักษณ์

	กลุ่มศาสนสถาน		ถนนราชดำเนิน		แนวกำแพงเมือง
	จวนเจ้าเมือง		คูเมือง		

แผนที่ 3.1 แสดงองค์ประกอบทางผังเมืองในอดีต

ที่มา: ผู้วิจัย

3.4 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

3.4.1 ด้านกายภาพ

พื้นที่ศึกษาเป็นบริเวณเมืองเก่านครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีมีรูปร่างคล้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยมีความกว้างประมาณ 450 เมตร ความยาวประมาณ 2,238 เมตร และมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 638.00 ไร่³ พื้นที่สี่เหลี่ยมผืนผ้านี้วางตัวตามแนวแกนเหนือ-ใต้บนสันทราย โดยมีขอบเขตทางทิศเหนือจดแนวกำแพงเมือง ทิศตะวันออกจดถนนศรีธรรมโคก ด้านทิศตะวันตกจดถนนศรีธรรมราช และด้านทิศใต้จดถนนชลวิถี และถนนประตูลี้ได้

ในบริเวณพื้นที่เขตเมืองเก่านครศรีธรรมราชในบริเวณพื้นที่ประกอบด้วยอาคารและสิ่งก่อสร้างสำคัญจำนวนมาก โดยมีวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและพระบรมธาตุเจดีย์เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่ และมีถนนราชดำเนินเป็นเส้นทางสัญจรสำคัญและเป็นแนวแกนของเมืองฟุ้งโอบล้อมบริเวณที่เป็นที่ตั้งของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารไว้ ส่วนองค์ประกอบอื่นๆในพื้นที่เมืองเก่า เช่นโบราณสถาน สถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถานและอาคารพาณิชย์ ก็ตั้งกระจายตามแนวแกนถนนราชดำเนิน สำหรับพื้นที่ซึ่งอยู่ถัดลึกเข้าไปตามถนนราชดำเนินส่วนใหญ่จะเป็นที่อยู่อาศัย โดยมีรายละเอียดทางด้านกายภาพของพื้นที่ศึกษาแบ่งตามหัวข้อดังนี้

3.4.1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณพื้นที่เมืองเก่านครศรีธรรมราชเป็นประเภทที่พักอาศัยสลับกับสถาบันราชการและสถาบันศาสนา โดยการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสถาบันศาสนาและสถาบันราชการมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์เมืองเก่าเป็นอย่างมาก เนื่องจากวัดต่างๆที่ตั้งอยู่บริเวณนี้ต่างๆก็เป็นองค์ประกอบของเมืองเก่าเช่นเดียวกับคูเมืองและกำแพงเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดที่มีความสำคัญ เช่น วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดหน้าพระลาน วัดเสมาเมือง หอพระนารายณ์และหอพระอิศวร เป็นต้น สำหรับการที่ใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี พบว่าบริเวณศาลากลางจังหวัดเคยเป็นที่ตั้งของวังเจ้าเมืองมาก่อน หรือบริเวณที่ทำการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้สร้างทับแนวกำแพงเมือง

ความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของพื้นที่ตั้งเมืองเก่านครศรีธรรมราช มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์มาก ถึงแม้จะมีการใช้ประโยชน์ที่ดินหลายประเภทปะปนกันแต่ก็ไม่หนาแน่น และมีลักษณะผสมผสานกันเป็นชุมชน(Community) ที่สมบูรณ์ มีที่อยู่อาศัย ตลาดและวัดอยู่ร่วมกับสถานที่ราชการที่มีฐานะเป็นแหล่งงานของของประชาชนที่อยู่ภายในพื้นที่ (แผนที่ 3.3) (แผนที่ 3.4)

ประเด็นวิเคราะห์

การใช้ที่ดินในตัวเมืองเก่ามีลักษณะผสมผสานกันหลายประเภท ที่สำคัญคือ การใช้ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา สถาบันราชการ พาณิชยกรรมและพักอาศัย โดยการใช้ประโยชน์ที่ดินผสมแบบนี้ไม่ถึงกับปะปนกัน โดยประเภทสถาบันราชการ พาณิชยกรรมรวมทั้งสถาบันศาสนาที่เป็นวัดสำคัญ จะเกาะตัวอยู่กับแกนเส้นทางคมนาคมสายสำคัญคือถนนราชดำเนิน ในส่วนที่ลึกจากแกนเส้นทางคมนาคมสายสำคัญจะเป็นประเภทพัก

³ ศิลปากร, มหาวิทยาลัย, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดทำแผนการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่า นครศรีธรรมราช (กรุงเทพมหานคร: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539), หน้า 217.

อาศัย โดยโครงสร้างการใช้ประโยชน์ที่ดินลักษณะดังกล่าวนี้ พัฒนามาจากการขยายตัวของชุมชนที่ยาวตามเส้นทางการคมนาคม ทำให้การวางตัวของเมืองมีลักษณะเป็นแกนยาว

ในส่วนของพื้นที่บริเวณวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารนั้นอยู่ในบริเวณพื้นที่เมืองเก่านครศรีธรรมราชซึ่งถือได้ว่า มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าเป็นอย่างมาก แต่พบว่าในเขตผังเมืองรวมให้ความดูแลและคุ้มครองต่อโบราณสถาน ศาสนสถาน ตลอดจนสถานที่สำคัญของเมืองน้อยมาก โดยการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินจะทำเฉพาะบริเวณของสถานที่เหล่านั้นเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่า การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินมิได้แสดงเจตนาที่จะดูแลรักษาหรือให้ความคุ้มครองต่อพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น บริเวณโดยรอบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารที่กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง รวมถึงประเภทพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก บริเวณแนวกำแพงเมืองและคูเมือง ได้มีอาคารบ้านเรือนรูกล้ำและกำหนดการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง เป็นต้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินที่กำหนดขึ้นบริเวณพื้นที่ศึกษา จึงไม่มีความเหมาะสมต่อการอนุรักษ์พื้นที่เท่าที่ควร

3.4.1.2 กรรมสิทธิ์ที่ดิน

บริเวณพื้นที่ศึกษามีเนื้อที่ประมาณ 635 ไร่ นั้น ที่ดินส่วนใหญ่ถูกครอบครองกรรมสิทธิ์โดยเอกชน ปัจจุบันพื้นที่เขตกำแพงเมืองเป็นที่ดินประเภทที่ราชพัสดุ มีราชพัสดุจังหวัดสังกัดกรมธนารักษ์คอยดูแล และที่ดินศาสนสถานได้แก่ วัดต่างๆ หอพระอิศวร หอพระนารายณ์ มัสยิดซึ่งดูแลโดยศาสนสถานนั้นๆ แต่บางส่วนก็เป็นที่ดินวัดร้าง ซึ่งให้กรมศาสนาถือกรรมสิทธิ์ มอบหมายให้ศึกษาธิการจังหวัดเป็นผู้ดูแล และบางส่วนก็เป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนได้ร่วมกันดูแลได้แก่ ถนน คลอง แม่น้ำ ส่วนที่เหลือเป็นที่ดินเอกชน

ในบริเวณพื้นที่ศึกษาที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ดินเอกชน รองลงมาเป็นที่ดินศาสนสถาน และที่ราชพัสดุตามลำดับ ทั้งนี้ไม่ว่าที่สาธารณะประโยชน์ ส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณแนวกำแพงเมืองถูกใช้ประโยชน์เป็นถนนรอบเมือง และบางส่วนถูกออกเอกสารสิทธิ์ให้เอกชนครอบครอง ส่วนคูเมืองและขานกำแพงเมืองซึ่งเป็นที่ดินระหว่างกำแพงเมืองถูกออกเอกสารสิทธิ์ให้เอกชนครอบครองเช่นกัน (แผนที่ 3.5)

ประเด็นการวิเคราะห์

จากการพิจารณาประเภทที่ดินและกรรมสิทธิ์ที่ดิน จะทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด อย่างน้อยที่ดินประเภทที่ราชพัสดุอาจเปลี่ยนการใช้ประโยชน์โดยเอกชนมาเป็นการใช้ประโยชน์เพื่อสาธารณะได้ ส่วนที่ราชพัสดุที่เป็นคูเมืองกำแพงเมือง และบ่อ ตามมาตรา 1304 (3) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 กระทรวงการคลังเป็นผู้ถือสิทธิ์โดยกรมธนารักษ์เป็นเจ้าของที่ดูแลคุ้มครองป้องกัน และจัดการตามอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายทุกประการ นอกจากนี้คูเมืองและกำแพงเมืองยังเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินใช้ประโยชน์เพื่อแผ่นดินเฉพาะ ผู้ใดจะกล่าวอ้างอายุความครอบครองปักษ์มิได้ ซึ่งแม้จะถูกทำลายไปแล้วก็ตามความเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินยังคงอยู่ตลอดไป

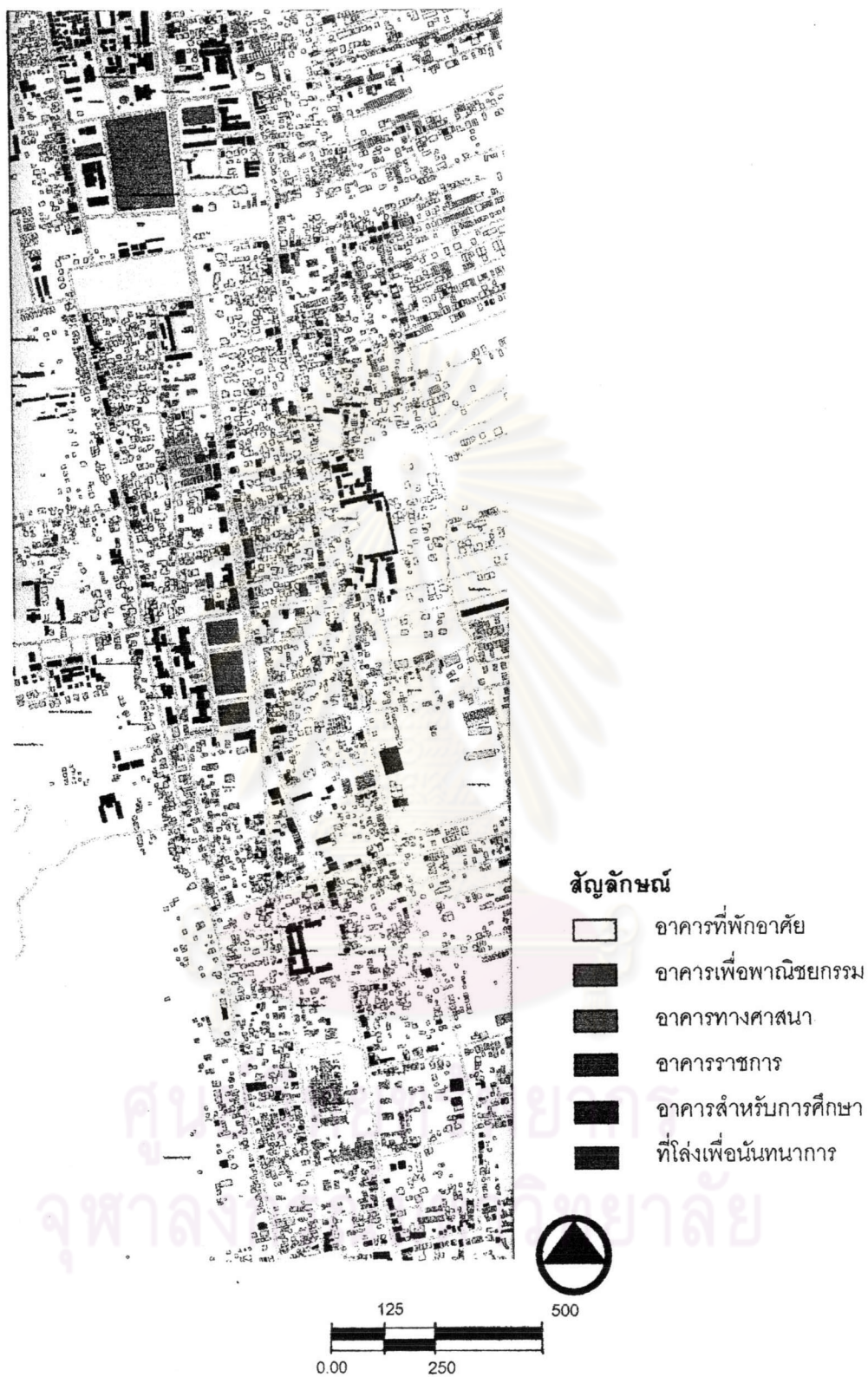
ศูนย์วิทยุทรัพยากร
 ภาควิชาการเกษตรศาสตร์
 ภาควิชาการศึกษาศาสตร์

สัญลักษณ์

	ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย		ที่โล่งเพื่อนันทนาการ
	ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง		ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา
	ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก		ที่ดินประเภทสถาบันราชการ

แผนที่ 3.3 แสดงผังเมืองรวม

ที่มา: กรมการผังเมืองนครศรีธรรมราช

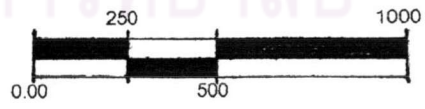
แผนที่ 3.4 แสดงการใช้อาคาร

ที่มา: กรมการผังเมืองนครศรีธรรมราช

สัญลักษณ์

 เขตธารณีสงม	 เอกชน
 ที่ราชพัสดุ	

แผนที่ 3.5 แสดงการกรรมสิทธิ์ที่ดิน
ที่มา: ผู้วิจัย

3.4.1.3 ระบบการสัญจร

โครงข่ายการสัญจรในเมืองมีลักษณะข่ายการสัญจรเป็นแนวยาว ผสมผสมกับโครงข่ายแบบตาราง โดยมีถนนราชดำเนินและถนนพัฒนาการคูขวางเป็นถนนสายหลักของเมืองและส่งผลเข้าสู่ถนนตาราง และถนนซอยที่แยกเข้าสู่ย่านต่างๆ ซึ่งมีการขยายตัวออกไปจากถนนสายหลักในรัศมีที่ขยายเข้าไปในพื้นที่ด้านนอกจากแนวเส้นทรายมากขึ้น การสัญจรภายในชุมชนจึงเข้าถึงได้สะดวก โดยมีถนนราชดำเนินตัดผ่านทุกย่านของเมือง และทำหน้าที่รองรับการสัญจรในระดับเมืองได้ดี

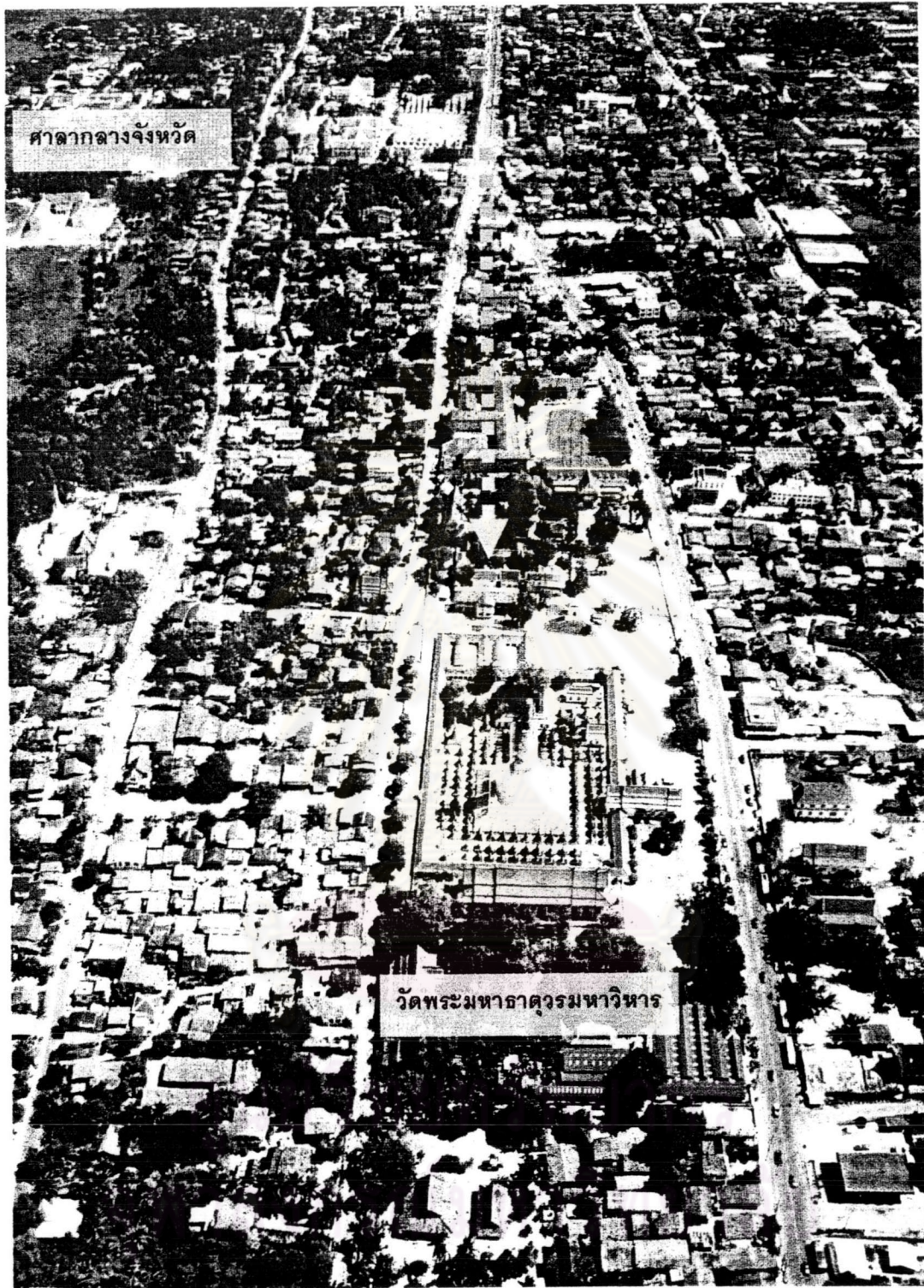
โดยระบบถนนภายในบริเวณพื้นที่ศึกษาจะเป็นแบบตารางสี่เหลี่ยมรับกับสัญญาณของเมืองที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แต่จะมีลักษณะแปลกตาตรงบริเวณสี่เหลี่ยมตรงที่ถนนราชดำเนินซึ่งเป็นถนนในแนวแกนเหนือใต้บิดไปทางตะวันออก โดยยังมีถนนพระบรมธาตุที่ยังมีแนวตรงอยู่กลายเป็นทางแยกสามแพร่ง ถนนราชดำเนินจะเป็นถนนสายหลักของบริเวณพื้นที่ศึกษา โดยมีถนนศรีธรรมโศกขนานทางทิศตะวันออก และถนนศรีธรรมราชขนานทางทิศตะวันตก สำหรับถนนในแนวแกนทิศตะวันออก-ตะวันตกเป็นถนนที่มีขนาดเล็กกว่ามาก และเชื่อมบรรจบกับถนนหลายเส้นในแนวเหนือ-ใต้ที่กล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตามถึงแม้ถนนในเขตพื้นที่ศึกษาจะประกอบด้วยทางสัญจรขนาดเล็ก แต่มีโครงข่ายที่เชื่อมต่อกัน ช่วยให้การสัญจรติดโดยเฉพาะทางเท้า และการใช้ยานพาหนะขนาดเล็กยังสามารถติดต่อกันได้โดยสะดวก(แผนที่ 3.6)

ประเด็นการวิเคราะห์

1. ถนนราชดำเนินเป็นแกนกลางของเมืองและเชื่อมส่วนต่างๆของเมืองนั้น จะเน้นความสำคัญไปที่พระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าถนนราชดำเนินเป็นแกนกลางของเมืองจะพุ่งจากทิศเหนือเข้าโอบล้อมวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารซึ่งตั้งอยู่ด้านใต้ของเมือง(ภาพที่ 3.2)
2. โบราณสถานและสถานที่สำคัญของเมือง ส่วนใหญ่จะอยู่ริมสองฟากของถนนราชดำเนิน
3. ถนนราชดำเนินเป็นถนนสายหลักของพื้นที่และรองรับพาหนะหลายประเภท ยวดยานมีความเร็วสูงเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง และส่งผลให้เกิดความสิ้นสะเทือน มลภาวะ ซึ่งอาจส่งผลให้โบราณสถานและสถานที่สำคัญเกิดความเสียหายขึ้นได้
4. จุดตัดของถนนราชดำเนินกับถนนชลวิถีและถนนประจักษ์เหนือ และจุดตัดของถนนศรีธรรมโศกและถนนศรีธรรมราชกับถนนภายนอกพื้นที่ศึกษาถือได้ว่าเป็นจุดที่มีความสำคัญในการรับรู้ในการเข้าสู่เขตเมืองเก่าแต่ปัจจุบันยังขาดความชัดเจนในการเป็นเส้นทางแยกและขอบเขตเมืองเก่า
5. มีการอนุญาตให้สามารถจอดรถริมถนนราชดำเนินบริเวณหน้าวัดพระมหาธาตุ ทำให้กีดขวางการจราจร และยังทำให้บดบังทัศนียภาพบริเวณหน้าวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

แผนที่ 3.6 แสดงขนาดถนน
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 3.2 ถนนราชดำเนินเป็นแกนกลางของเมืองจะพุ่งจากทิศเหนือเข้าโอบล้อมวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารซึ่งตั้งอยู่ด้านใต้ของเมือง

ภาพที่ 3.3 ถนนราชดำเนิน ซึ่งเป็นถนนสายหลักของเมืองและเป็นแกนมุ่งเข้าสู่พระบรมธาตุเจดีย์

ภาพที่ 3.4 ถนนราชดำเนินบริเวณหน้าวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งมีการจอดรถริมถนนทั้ง 2 ฝากของถนน ทำให้กีดขวางการจราจรและยังทำให้บดบังทัศนียภาพบริเวณหน้าวัด

3.4.1.4 พื้นที่เปิดโล่ง

บริเวณพื้นที่ศึกษามีที่โล่งซึ่งเป็นที่สาธารณะและเป็นที่โล่งเพื่อนันทนาการที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ประกอบกันเป็นโครงสร้างได้แก่ แนวคูเมืองที่ล้อมรอบเขตพื้นที่เมืองเก่า แนวกำแพงเมืองทางด้านทิศเหนือ บริเวณหอพระอิศวร บริเวณหอพระนารายณ์ และบริเวณศาลพระเสื้อเมือง เป็นต้น และนอกจากนี้ภายในบริเวณพื้นที่ศึกษายังมีที่โล่งและพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ ซึ่งอยู่ในความดูแลของหน่วยงานราชการและวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นที่โล่งต่อเนื่องกับระบบที่โล่งของเมืองเพื่อการส่งเสริมทัศนียภาพที่ดีในการมอง เช่น บริเวณวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร บริเวณสนามหน้าศาลากลางจังหวัด บริเวณหอนาฬิกา บริเวณวัดหน้าพระลาน และพื้นที่บริเวณเรือนจำจังหวัดเดิม ซึ่งปัจจุบันได้มีการรื้อย้ายออกไปแล้วโดยกำลังปรับปรุงให้เป็นลานวัฒนธรรมของเมืองนครศรีธรรมราชและเชื่อมต่อกับสนามหน้าเมืองซึ่งเป็นที่โล่งสาธารณะหลักของเมือง (แผนที่ 3.7)

ประเด็นการวิเคราะห์

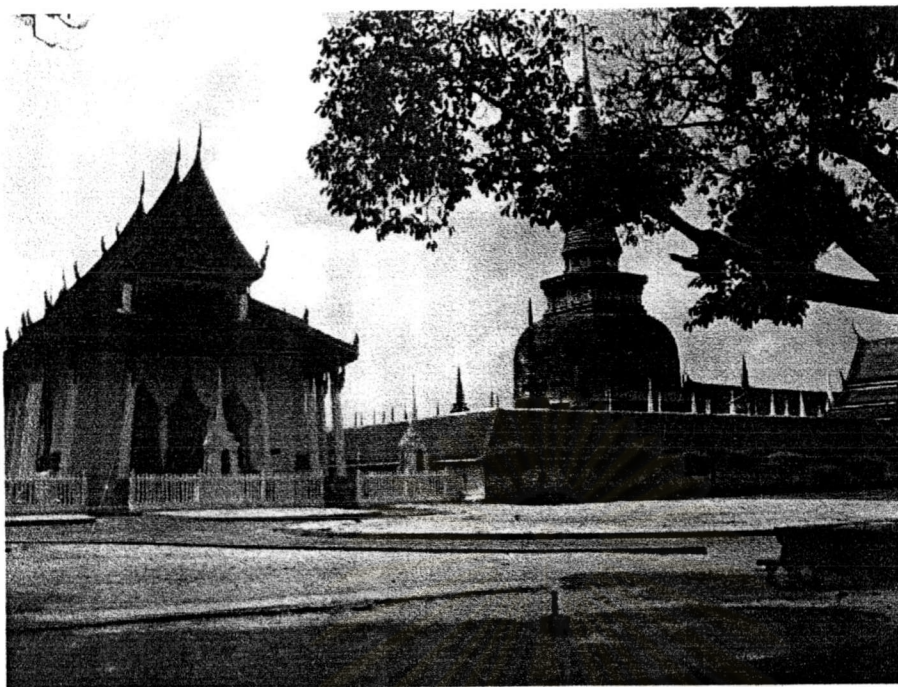
1. พื้นที่โล่งที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ บางส่วนถูกบุกรุกเพื่อการอยู่อาศัย หรือใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น บริเวณคูเมืองด้านทิศตะวันออก มีการสร้างอาคารที่พักอาศัยถาวร หรือมีการสร้างอาคารสำหรับเป็นร้านอาหารคร่อมบริเวณคลองคูเมือง ซึ่งควรให้ย้ายอาคารออกไป และปรับพื้นที่โล่งเสริมภูมิทัศน์ให้กับบริเวณ ให้เป็นพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการและถูกต้องตามรูปแบบของคูเมือง และชานเมืองซึ่งเป็นองค์ประกอบของเมืองที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี
2. ลักษณะรูปแบบของพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการและมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ไม่สอดคล้องกับโบราณสถานและองค์ประกอบหลักในพื้นที่ เช่น บริเวณลานหน้าวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นที่สำหรับงานกิจกรรมประเพณีทางศาสนา แต่มีรูปแบบทางภูมิสถาปัตยกรรมที่ไม่สอดคล้องกับปรัชญา คติ ความเชื่อ ในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ บริเวณศาลากลางจังหวัดซึ่งอดีตเคยเป็นจวนของเจ้าเมืองและมีหอพระพุทธสิหิงค์แต่เดิมนั้นเป็นหอประจำวังของกษัตริย์เมืองนคร ซึ่งบริเวณสนามสนามหน้าศาลากลาง ใช้เป็นที่โล่งอเนกประสงค์ ที่ในตอนกลางวันใช้เป็นที่จอดรถ ตอนเย็นเป็นสนามเล่นฟุตบอล และใช้เป็นที่ออกร้านในงานเทศกาล แต่กลับไม่ให้ความสำคัญของการเปิดมุมมองของหอพระพุทธสิหิงค์ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ในบริเวณพื้นที่ เป็นต้น

1. ลานหน้าวัดพระมหาธาตุฯ	6. สนามหน้าศาลากลางจังหวัด	11. ลานวัฒนธรรม(เรือนจำเดิม)
2. สนามกีฬาโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ	7. ที่โล่งบริเวณหอพระอิศวร	12. ที่โล่งบริเวณกำแพงเมือง
3. ลานวัดหน้าพระบรมธาตุ	8. ที่โล่งบริเวณหอพระนารายณ์	13. สนามหน้าเมือง
4. ลานวัดหน้าพระลาน	9. ลานวัดเสมาเมือง	14. สนามกีฬาโรงเรียนกัลยาณี
5. ลานวัดสวนปาน	10. สนามกีฬาโรงเรียนวัดเสมาเมือง	15. ที่โล่งบริเวณหน้าพิพิธภัณฑสถาน

แผนที่ 3.7 แสดงพื้นที่โล่งสาธารณะ

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 3.5 ลานหน้าวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นที่สำหรับจัดกิจกรรมและงานประเพณีตามเทศกาลของชาว
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3.6 ลานหน้าวัดหน้าพระบรมธาตุ เป็นที่สำหรับจัดกิจกรรมและงานประเพณีทางศาสนา

ภาพที่ 3.7 ลานวัดหน้าพระลาน เป็นที่สำหรับจัดกิจกรรมและงานประเพณีทางศาสนา

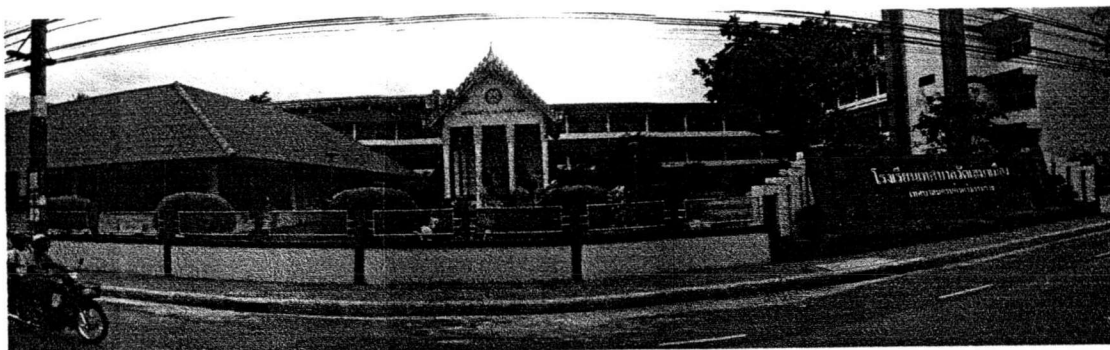
ภาพที่ 3.8 สนามหน้าศาลากลางจังหวัด เป็นที่โล่งแฉกประสงค์ ที่ในตอนกลางวันใช้เป็นที่พักผ่อน ตอนเย็นเป็นสนามเล่นฟุตบอล และใช้เป็นที่ออกร้านในงานเทศกาลแต่กลับไม่ให้ความสำคัญของการเปิดมุมมองของหอพระพุทธสิหิงค์ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ในบริเวณพื้นที่

ภาพที่ 3.9 ที่โล่งบริเวณหอพระอิศวร ซึ่งไม่ได้เน้นและให้ความสำคัญกับศาสนสถานในพื้นที่

ภาพที่ 3.10 ที่โล่งบริเวณหอพระนารายณ์ ซึ่งไม่ได้เน้นและให้ความสำคัญกับศาสนสถานในพื้นที่

ภาพที่ 3.11 แสดงสนามกีฬาโรงเรียนวัดเสมาเมือง ภายในบริเวณรั้วโรงเรียนมีวิหารพระเสมาชัยซึ่งเป็นโบราณสถานและบริเวณด้านข้างมีสำนักงานของโรงเรียนวัดเสมาเมือง ซึ่งบุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าไปสักการะบูชาพระเสมาชัยได้

ภาพที่ 3.12 ลานวัฒนธรรม(เรือนจำเดิม) ซึ่งเป็นที่ตั้งของอนุสาวรีย์พระเจ้าศรีธรรมโศกและเชื่อมต่อกับพื้นที่

ภาพที่ 3.13 ที่โล่งบริเวณชานกำแพงเมือง เป็นที่โล่งสาธารณะสำหรับพักผ่อนของคนในชุมชนแต่มีรูปแบบที่ไม่สอดคล้องตามเอกลักษณ์ของพื้นที่

ภาพที่ 3.14 ที่โล่งบริเวณสนามหน้าเมือง เป็นที่โล่งสาธารณะขนาดใหญ่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจและออกกำลังกายของชุมชน

ศูนย์วิทยุโทรพยากรณ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3.15 ที่โล่งบริเวณหอนาฬิกา ซึ่งเป็นที่โล่งระหว่างทางแยกของถนนราชดำเนินและถนนหลังพระบรมธาตุ และเป็นที่ตั้งของหอนาฬิกาซึ่งมีความสูงข่มและบดบังพระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งเป็นที่ยูนิคที่ล้ำค้ำของเมือง

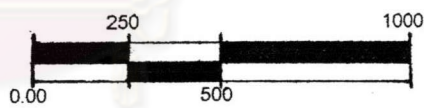
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.4.1.5 มุมมอง

บริเวณพื้นที่ศึกษาสถานที่สำคัญอยู่เป็นจำนวนมาก สำหรับสถานที่ที่มีความสำคัญในระดับเมืองได้แก่ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร คูเมืองกำแพงเมือง ฐานพระสยาม หอพระอิศวร หอพระนารายณ์ หอพระพุทธสิหิงค์ ศาลากลางจังหวัด วัดหน้าพระลาน วัดเสมาเมือง ศาลพระเสื้อเมืองและถนนราชดำเนิน ซึ่งสถานที่สำคัญเหล่านี้สามารถมองเห็นได้โดยต่อเนื่อง เนื่องจากตั้งกระจายตามแนวถนนราชดำเนินซึ่งเป็นทางสัญจรหลักของเมือง โดยมีพระบรมธาตุเจดีย์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นที่หมายตาของเมือง (Landmark) ซึ่งจะต้องรักษาความเป็นที่หมายตาของเมืองไว้ ซึ่งในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของเมืองที่มีผลต่อการรับรู้ (Imagination) และการเข้าถึงโดยกำหนดเส้นทางหลักการเข้าถึงพระบรมธาตุเจดีย์อยู่ 3 เส้นทาง (แผนที่ 3.8) และการกำหนดจุดมองเพื่อแสดงความชัดเจนในการมองเห็นที่สำคัญกับระยะทางที่มองเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุง (แผนที่ 3.9) โดยการศึกษาจะใช้วิเคราะห์มุมมองจากจุดต่างๆ (Visual Sequence) ซึ่งได้จากการเก็บข้อมูลโดยการถ่ายภาพ (ภาพที่ 3.16-ภาพที่ 3.28)

ประเด็นการวิเคราะห์

1. พระบรมธาตุเจดีย์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นที่หมายตาของเมือง (Landmark) ซึ่งจะต้องรักษาความเป็นที่หมายตาของเมืองไว้ ในจุดที่สามารถมองเห็นได้ง่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทิศทางที่มองเห็นจากถนนราชดำเนิน ซึ่งเป็นทางสัญจรหลักของเมือง โดยมีให้มีสิ่งใดมาบดบังหรือเปลี่ยนแปลงความสำคัญและความเด่นชัดของพระบรมธาตุเจดีย์
2. มีสถานที่สำคัญหรือองค์ประกอบของเมืองเท่าอื่นที่มีสิ่งก่อสร้างหรืออาคารบ้านเรือนมาบดบัง ทำให้โบราณสถานหรือสถานที่สำคัญเสียความเป็นเอกลักษณ์สำคัญของพื้นที่ เช่น หอพระพุทธสิหิงค์ คูเมืองและกำแพงเมือง ถนนราชดำเนิน ซึ่งควรมีการเปิดมุมมอง เพื่อให้สามารถเอกลักษณ์ความเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างชัดเจน

สัญลักษณ์

- จุดถ่ายภาพเส้นทางที่ 1
- จุดถ่ายภาพเส้นทางที่ 2
- จุดถ่ายภาพเส้นทางที่ 3

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระยาพร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3.9 แสดงจุดถ่ายภาพ

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพถ่ายเส้นทางที่ 1

ภาพที่ 3.16 ภาพถ่ายจุดที่ 1 เป็นการเข้าสู่พื้นที่เขตเมืองเก่า ยังไม่สามารถเห็นยอดพระบรมธาตุเจดีย์

ภาพที่ 3.17 ภาพถ่ายจุดที่ 2 สามารถเห็นยอดพระบรมธาตุเจดีย์ แต่มีขนาดเล็กมาก

ภาพที่ 3.18 ภาพถ่ายจุดที่ 3 เริ่มเห็นยอดของพระบรมธาตุเจดีย์ชัดขึ้น

ภาพที่ 3.19 ภาพถ่ายจุดที่ 4 สามารถเห็นยอดพระบรมธาตุเจดีย์ชัดขึ้น แต่มีความสูงของหอนาฬิกามาข่มซึ่งทำให้ลดความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ลง

ภาพที่ 3.20 แสดงภาพถ่ายจุดที่ 5 ไม่เห็นพระบรมธาตุเจดีย์ และมีความสูงของหอนาฬิกาบดบังซึ่งทำให้ลดความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ลง

ภาพที่ 3.21 แสดงภาพถ่ายจุดที่ 6 ไม่เห็นพระบรมธาตุเจดีย์ เนื่องจากริมถนนราชดำเนินมีอาคารพาณิชย์ที่มีความสูง

ภาพที่ 3.22 แสดงภาพถ่ายจุดที่ 7 เริ่มเห็นพระบรมธาตุเจดีย์ที่ชัดขึ้น แต่มีต้นไม้และอาคารศาลาเฉลิมพระเกียรติภายในบริเวณวัดพระมหาธาตุฯ มาข่มลบบังพระบรมธาตุเจดีย์

ภาพที่ 3.23 แสดงภาพถ่ายจุดที่ 8 บริเวณริมรั้วด้านหน้าวัดพระมหาธาตุฯ มีป้ายโฆษณา ซึ่งทำให้สภาพแวดล้อมบริเวณหน้าวัดไม่ดีและทำให้พระบรมธาตุเจดีย์ลดความสำคัญลง

ภาพถ่ายเส้นทางที่ 2

ภาพที่ 3.24 แสดงภาพถ่ายจุดที่ 1 เห็นยอดพระบรมธาตุเจดีย์ได้ชัดเจน แต่มีความสูงของ Street Furniture มาข่ม และลดความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ลง

ภาพที่ 3.25 แสดงภาพถ่ายจุดที่ 2 แสดงภาพถ่ายจุดที่ 2 เห็นยอดพระบรมธาตุเจดีย์ได้ชัดเจน แต่มีความสูงของ อาคารร้านขายสินค้าที่ระลึก แนวต้นไม้และ Street Furniture มาข่มและลดความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ลง

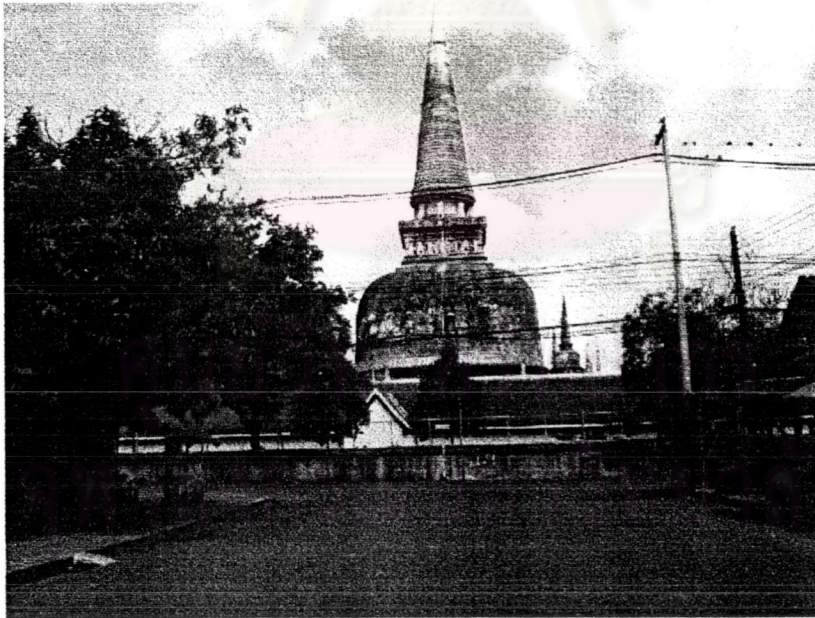
ภาพที่ 3.26 แสดงภาพถ่ายจุดที่ 3 ไม่เห็นพระบรมธาตุเจดีย์เนื่องจากมีแนวต้นไม้ใหญ่ภายในบริเวณวัดพระมหาธาตุและรถยนต์ที่จอดริมถนนมาบดบังพระบรมธาตุเจดีย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพถ่ายเส้นทางที่ 3

ภาพที่ 3.27 แสดงภาพถ่ายจุดที่ 1 เห็นพระบรมธาตุเจดีย์ได้ชัดเจน แต่มีความสูงของ Street Furniture มาข่มและลดความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ลง

ภาพที่ 3.28 แสดงภาพถ่ายจุดที่ 2 เห็นพระบรมธาตุเจดีย์ได้ชัดเจน แต่มีความสูงของ Street Furniture มาข่มและลดความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ลง

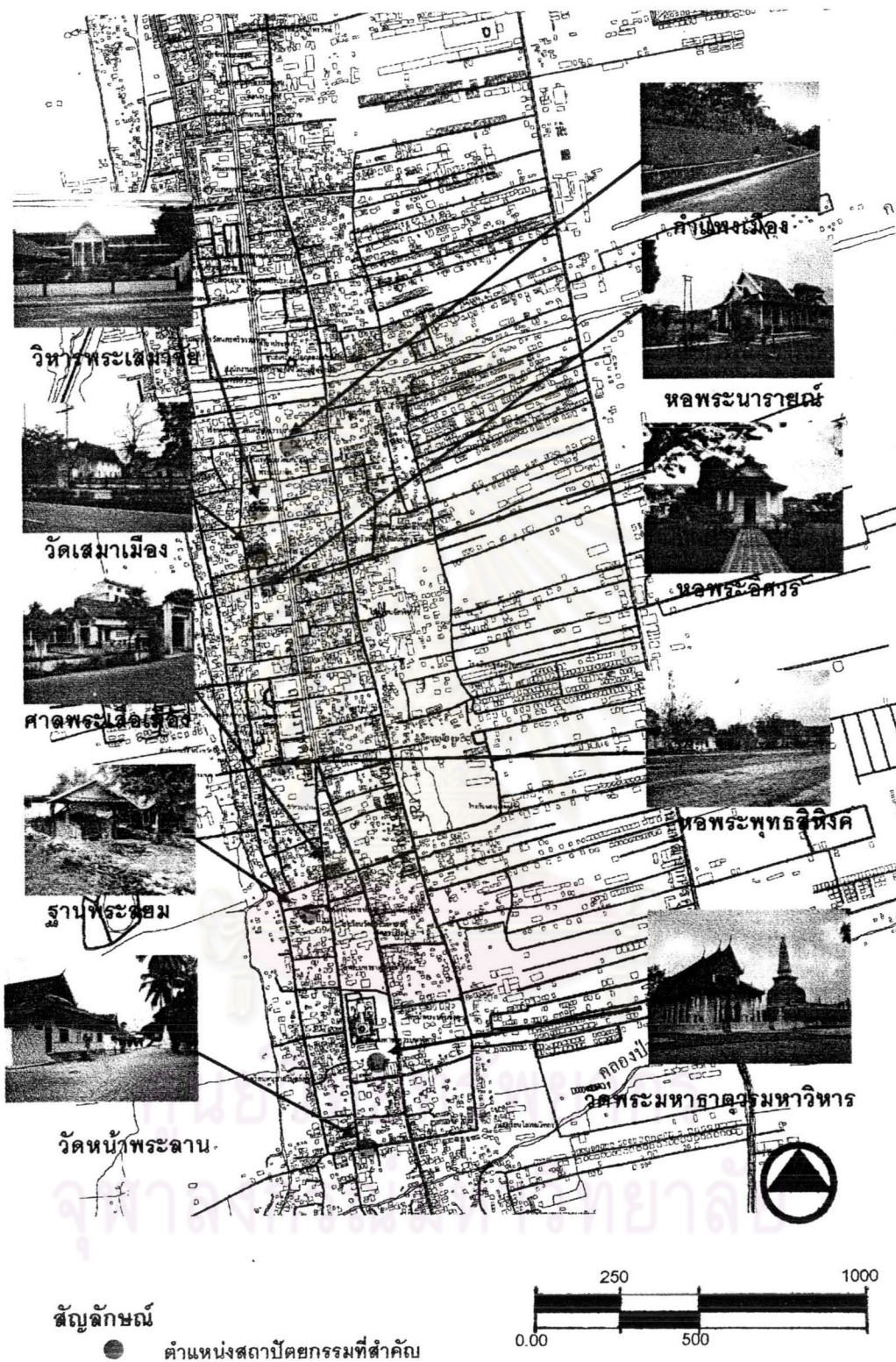
3.4.1.6 สถาปัตยกรรม

พื้นที่ศึกษาเป็นบริเวณเขตเมืองเก่านครศรีธรรมราช ที่เคยล้อมรอบด้วยคูเมืองและกำแพงเมือง พื้นที่ภายในสมัยโบราณคงมีวังเจ้าเมืองและวัดสำคัญตั้งอยู่แต่ปัจจุบันองค์ประกอบสำคัญเหล่านี้ ยังคงเหลือรูปแบบเดิมอยู่น้อยมาก โดยเฉพาะกำแพงเมือง คูเมือง และประตูเมืองซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างจินตภาพของเมืองโบราณ ซึ่งถูกรื้อถอนออกไปหมด ที่เหลืออยู่เป็นเพียงแนวกำแพงเมืองทางด้านทิศเหนือ ซึ่งมีความยาวประมาณ 100 เมตรเท่านั้น ส่วนคูเมืองก็ขาดความชัดเจนทั้ง 4 ด้าน อย่างไรก็ตามองค์ประกอบอื่นๆของเมือง เช่น วัดที่สำคัญและวังเจ้าเมืองก็ยังมีอยู่ แต่มีความทรุดโทรมและเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น วังของเจ้าเมืองปัจจุบันเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดและศาลจังหวัด แต่สิ่งสำคัญที่เป็นสัญลักษณ์ของเมืองนครศรีธรรมราชแต่โบราณ ก็คือพระบรมธาตุเจดีย์และวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารยังคงอยู่ในสภาพสมบูรณ์ (แผนที่ 3.11)

ประเด็นวิเคราะห์

1. สถาปัตยกรรมบริเวณพื้นที่ศึกษาสะท้อนความศักดิ์สิทธิ์และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ รวมทั้งอำนาจการปกครองของเจ้าเมือง
2. สถาปัตยกรรมที่สำคัญ ตั้งอยู่ 2 ฟากริมถนนราชดำเนินเป็นระยะๆ ตั้งแต่ทิศเหนือ-ทิศใต้ และมีถนนราชดำเนินจะวางตัวในตำแหน่งที่เกือบเป็นแกนกลางของเมือง และเมื่อถึงบริเวณกลางเมืองก็จะแยกเป็น 2 สายทำให้วัดและพระบรมธาตุเจดีย์มีสภาพเหมือนเกาะ ซึ่งเป็นการเน้นความสำคัญของสถานที่สำคัญที่ชัดเจนมาก
3. รูปแบบอาคารพาณิชย์ที่สร้างเป็นแถวและกลุ่มบริเวณริม 2 ฟากของถนนราชดำเนิน บางพื้นที่เป็นอาคารไม้ ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากอาคารพาณิชย์ที่ก่ออิฐถือปูนบริเวณทิศเหนือนอกกำแพงเมือง
4. เกลักษณ์การตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่คือความไม่หนาแน่นของอาคาร โดยอาคารสำคัญๆจะตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนินและอยู่ในที่โล่งแจ้ง จึงเป็นภาพของที่โล่งอันเป็นที่ตั้งของอาคารสำคัญทางศาสนาหรือการปกครอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3.10 แสดงตำแหน่งสถาปัตยกรรมที่สำคัญ
ที่มา: ผู้วิจัย

3.4.1.7 กิจกรรมชุมชน

1) กิจกรรมด้านการค้า จะเกิดขึ้นใน 2 บริเวณหลักๆ ดังนี้คือ

- บริเวณภายในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จะมีกิจกรรมการค้าขายของที่ระลึก และอาหารเวลาประมาณ 9.00 – 18.00 น. โดยกิจกรรมคนที่เข้ามาซื้อคือนักท่องเที่ยว
- บริเวณหน้าวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จะมีกิจกรรมการค้าขายของที่ระลึก เวลาประมาณ 9.00 – 18.00 น. โดยกิจกรรมคนที่เข้ามาซื้อคือนักท่องเที่ยว

2) กิจกรรมด้านนันทนาการ

- กิจกรรมด้านการพักผ่อนและออกกำลังกายของคนในชุมชนจะเกิดขึ้น 3 บริเวณหลักๆ คือ บริเวณภายในวัดพระมหาธาตุฯ และบริเวณสนามหน้าเมือง จะเป็นสถานที่ออกกำลังกายและพักผ่อนในช่วงเช้า และช่วงเย็น ส่วนบริเวณศาลากลางจะเป็นสถานที่ออกกำลังกายในช่วงเย็น แต่คนในชุมชนส่วนใหญ่จะนิยมไปที่สนามหน้าเมืองมากที่สุด

3) งานเทศกาลและประเพณี

- งานเทศกาลและประเพณีของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่จะจัดบริเวณวัดพระมหาธาตุฯ เช่น งานมาฆบูชา วันสงกรานต์ งานวิสาขบูชา งานอาสาฬหบูชา งานเดือนสิบ การตักบาตรเทโว โดยเฉพาะงานแห่ผ้าขึ้นธาตุในวันมาฆบูชาและงานเดือนสิบ ถือได้ว่าเป็นงานเทศกาลที่สำคัญที่สุดสำหรับประชาชนชาวนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง ทำให้ประชาชนจากต่างพื้นที่เดินทางเข้ามาร่วมงานเป็นอันมากจึงเกิดรูปแบบการใช้ที่ดินที่แตกต่างไปจากสภาพปกติ คือมีการใช้พื้นที่หนาแน่นทางด้านการค้าในบริเวณวัดพระมหาธาตุฯและพื้นที่โดยรอบ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาตามมาทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่นปัญหาที่จอดรถไม่เพียงพอ ปัญหาจากมลพิษจากขยะ เป็นต้น ส่วนบริเวณศาลากลางก็จะมีการจัดงานเทศกาล เช่น งานของกินเมืองนคร เทศกาลมังคุด โดยมีการออกร้านค้าบริเวณสนามหน้าศาลากลาง ซึ่งจะมีประชาชนในเทศบาลและต่างพื้นที่เดินทางมาร่วมงานเป็นอันมาก และส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่นปัญหาที่จอดรถไม่เพียงพอ ปัญหาจากมลพิษจากขยะ เช่นเดียวกัน

ประเด็นการวิเคราะห์

1. กิจกรรมด้านการค้าขายของที่ระลึกกระจายตัวอยู่ในหลายพื้นที่คือ ภายในบริเวณวัด และบริเวณหน้าวัด แต่ขาดการเชื่อมต่อ และเกิดอุบัติเหตุขึ้นบ่อยครั้งเนื่องจากโดนขวางโดยถนนราชดำเนิน
2. กิจกรรมเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวไม่สอดคล้องตามแนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ เช่น ตำแหน่งร้านขายสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณวัดพระมหาธาตุฯห่างจากที่จอดรถหลักมาก
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวยังขาดการเชื่อมต่อของสถานที่ท่องเที่ยวโดยรอบวัดพระมหาธาตุฯ

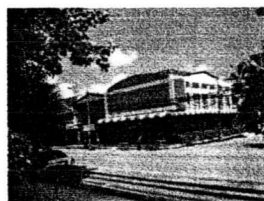
4. กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่ได้ และยังขาดมาตรการในการรองรับการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและยั่งยืน เนื่องจากมีการอนุญาตให้รถนำเที่ยวและรถบรรทุกขนาดใหญ่เข้ามาในบริเวณพื้นที่ศึกษาและทำให้เกิดการสั่นสะเทือนโดยอาจส่งผลเสียต่อโบราณสถานได้

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมการค้าขายของที่ระลึก
ภายในวัดพระมหาธาตุฯ

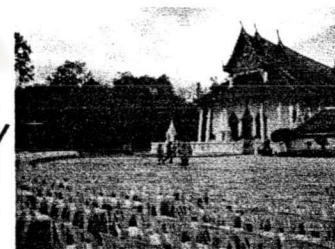
กิจกรรมการค้าขายของที่ระลึก
นอกวัดพระมหาธาตุฯ

พื้นที่บริเวณสนามหน้าเมือง สำหรับ
พักผ่อนและออกกำลังกาย

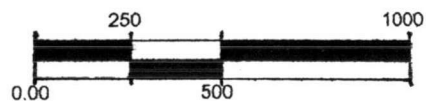

พื้นที่บริเวณศาลากลางสำหรับพักผ่อน
และออกกำลังกายและจัดงานขาย
สินค้าตามเทศกาล

พื้นที่วัดพระมหาธาตุฯ สำหรับพักผ่อน
และออกกำลังกายและสำหรับจัด
กิจกรรมประเพณี

ศูนย์วิจัยการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3.11 แสดงตำแหน่งของกิจกรรม
ที่มา: ผู้วิจัย

3.4.1.8 การท่องเที่ยว

1. โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช

1) แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่พร้อมมูลไม่แพ้จังหวัดอื่นๆในภาคใต้ ซึ่งมีทั้ง ทะเล หาดทราย น้ำตก ภูเขา และวนอุทยาน รวมทั้งชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีขนบธรรมเนียมอีกหลายประการที่มีลักษณะแตกต่างจากจังหวัดอื่น ก็เป็นแรงดึงดูดใจให้ผู้คนสนใจจังหวัดนี้ได้มาก ยิ่งไปกว่านั้น ลักษณะความเป็นเมืองเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราชก็ยังเป็นเสน่ห์และมนต์ขลัง ซึ่งสามารถแยกตามประเภทรูปแบบการท่องเที่ยวภายในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ดังนี้⁴

1. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

- ชายทะเลขนอม (หาดโนนเพลา หาดขนอม หาดคอเขา หาดในปรีด)
- ถ้ำเขาวังทอง
- ชายทะเลสิชล
- น้ำตกสี่ขีด
- หาดสระบัว
- นาถุ้งปากนคร
- แหลมตะดุมฟูก
- บ้านนางงามแฉ่นปากพ่อง
- อุทแห่งชาติเขาหลวง
- ถ้ำเขาขุนพนม
- น้ำตกโยง
- ถ้ำแรด
- หุบเขาช่องคอย

2. การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

- เทวโบราณสถานเขาคา
- เสานหินโมคคัลลาน
- การชมการชนวัว
- วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร
- คูเมืองกำแพงเมือง
- หอพระอิศวร
- หอพระนารายณ์
- หอพระพุทธสิหิงค์
- เจดีย์ยักษะวัดพระเงิน

⁴ ฉัตรชัย ศุภระกาญจน์, และคณะ. นครศรีธรรมราช 32. (นครศรีธรรมราช: ดี แอล เอส กรุงเทพฯ, 2532)

- เมืองพระเวียง
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
- ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้
- เทศกาลประเพณี (ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีสารทเดือนสิบ ประเพณีชักพระ และประเพณีตักบาตรรูปเทียน)
- หัตถกรรมพื้นบ้าน (ศูนย์ผลิตกระจูด ชะอวด ศูนย์ผลิตลิเภาบ้านหม่น การชมทำเครื่องถมนคร การชมทำหนังตะลุง)

3. การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมพื้นถิ่น

- การใช้ชีวิตกับชาวบ้าน หมู่บ้านคีรีวงค์

2) การเดินทาง

รถยนต์

เขตเทศบาลนครศรีธรรมราชมีถนนสายหลักตามแนวเหนือ-ใต้ 2 สาย คือ ถนนราชดำเนิน และถนนพัฒนาการคูขวาง ซึ่งเชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 401 ทางทิศเหนือจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 403 ทางทิศใต้สู่จังหวัดสงขลา ถนนราชดำเนินและถนนพัฒนาการคูขวางสองสายนี้ เป็นถนนสายหลักในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดและในพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้ยังมีถนนในแนวตะวันออก-ตะวันตก ได้แก่ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4016 ถนนกะโรมและถนนปากนคร ซึ่งเป็นเส้นทางสายรองในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

รถประจำทาง

มีรถโดยสารธรรมดาและรถโดยสารปรับอากาศ โดยสถานีต้นทางที่ขึ้นส่งสายใต้ และที่นครศรีธรรมราชมีสถานีขนส่งประจำจังหวัดตั้งอยู่ใกล้กับตลาดหัวอิฐ

รถไฟ

การรถไฟแห่งประเทศไทยให้บริการรถไฟสู่จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งโดยตรงและเป็นรถขบวนผ่าน สถานีรถไฟจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช

เครื่องบิน

บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) มีเที่ยวบินจากกรุงเทพฯบริการทุกวัน ซึ่งสนามบินสนามบิน อยู่นอกเขตเทศบาลโดยตั้งอยู่บริเวณริมถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4103

3) ที่พัก

โรงแรมในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชมีทั้งหมดประมาณ 25 แห่ง แต่โรงแรมที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแนะนำให้พักมีเพียง 17 แห่ง มีโรงแรมระดับดีอยู่เพียง 5 โรงแรมและมีโรงแรมระดับ 5 ดาว 1 แห่ง ตั้งอยู่บริเวณถนนพัฒนาการคูขวาง มีจำนวนห้องพัก 420 ห้อง

4) ประเภทนักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช มีนักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะมากราบไหว้พระบรมธาตุเจดีย์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งในแต่ละวันจะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 1,000-2,000 คนต่อวัน โดยอัตรานักท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีการขยายตัวในปี พ.ศ. 2544-2546 มีอัตราเพิ่มขึ้น ดังแสดงรายละเอียดในตารางประกอบต่อไปนี้

ตาราง แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช ปี พ.ศ. 2544-2546

	2544	+ - % 44/45	2545	+ - % 45/46	2546
ผู้มาเยือน	812,301	+ 4.28	847,073	+ 24.01	1,050,475
ชาวไทย	799,498	+ 4.50	835,504	+ 23.87	1,034,916
ชาวต่างประเทศ	12,803	- 9.94	11,569	+ 34.49	15,559
นักท่องเที่ยว	600,483	+ 3.81	623,370	+ 27.01	791,730
ชาวไทย	590,742	+ 4.02	614,508	+ 26.84	779,454
ชาวต่างประเทศ	9,741	-9.02	8,862	+ 38.52	12,276
นักทัศนอาจร	211,818	+ 5.61	223,703	+ 15.66	258,745
ชาวไทย	208,756	+ 5.86	220,996	+ 15.60	255,462
ชาวต่างประเทศ	3,062	- 11.59	2,707	+ 21.28	3,283
ระยะเวลาเข้าพักเฉลี่ย(วัน)	1.98	-	2.03	-	1.99
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยผู้มาเยือน	1,336.05	- 1.66	1,313.87	- 0.03	1,313.47
ชาวไทย(บาท/วัน)	1,329.91	- 1.58	1,308.90	- 0.24	1,305.81
ชาวต่างประเทศ	1,718.47	- 2.67	1,672.53	+ 9.01	2,027.41
จำนวนโรงแรม(แห่ง)	25	0	25	0	25
จำนวนห้องพัก(ห้อง)	1,278	0	1,278	+ 11.89	1,430
อัตราการเข้าพักเฉลี่ย(%)	39.51	+ 4.97	44.48	+ 0.20	44.68
จำนวนผู้เข้ามาพักแรม(คน)	247,356	+ 5.53	261,026	+ 27.23	332,401
ชาวไทย	239,426	+ 6.15	254,145	+ 26.88	322,453
ชาวต่างประเทศ	7,930	-13.23	6,881	+ 40.26	9,651

หมายเหตุ ผู้มาเยือน : นักท่องเที่ยวและนักทัศนอาจร
 นักท่องเที่ยว : ผู้มาเยือนที่ค้างคืน
 นักทัศนอาจร : ผู้มาเยือนที่ไม่ค้างคืน
 นักท่องเที่ยวและนักทัศนอาจรอาจเดินทางมากกว่า 1 ครั้งในรอบปี
 จำนวนโรงแรมและห้องพักเป็นข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณอัตราการเข้าพักแรมเท่านั้น
 ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

2. ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ศึกษา (Carrying Capacity)

- แหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ศึกษามีรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นแบบเชิงศิลปวัฒนธรรม โดยแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ประกอบไปด้วย โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ จิตรกรรม ทัศนกรรม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มีรายละเอียดดังนี้

1) โบราณสถานที่สำคัญ

1.1) วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง เป็นพระอารามหลวงชั้นเอกชนิดวรมหาวิหาร เดิมเรียกว่าวัดพระบรมธาตุ มีพระบรมธาตุเจดีย์เป็นปูชนียสถานที่สำคัญที่สุดของภาคใต้ โดยมีรูปแบบเจดีย์ทรงลังกาหรือทรงระฆังคว่ำที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

โบราณสถานที่สำคัญภายในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งนอกจากพระบรมธาตุเจดีย์ แล้วยังมีโบราณสถานที่สำคัญอื่นๆอีกได้แก่

- พระวิหารหลวง เป็นสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาที่สวยงามมากแห่งหนึ่ง ภายในประดิษฐานพระประธานปางมารวิชัย มีชื่อเรียกว่า "พระศรีศากยมุนี" ปัจจุบันพระวิหารหลวงหลังนี้ทำหน้าที่เป็นพระอุโบสถ
- วิหารพระมหานินเนชกรหรือพระวิหารม้า ภายในประดิษฐานรูปปั้นตอนพระพุทธเจ้าเสด็จออกผนวช ฝีมือช่างสมัยอยุธยาตอนปลาย
- วิหารเขียน ภายในมีลวดลายจิตรกรรมฝาผนัง ปัจจุบันใช้เป็นพิพิธภัณฑ์แสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เครื่องเงิน เครื่องทองและของมีค่าต่างๆ
- วิหารโพธิ์ลังกา สร้างล้อมรอบต้นโพธิ์ ที่ประตูดิوارประดิษฐานพระพุทธรูปทรงเครื่องปางประทานอภัย ทางด้านทิศตะวันตกของพระวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ ปัจจุบันวิหารโพธิ์ลังกาใช้เป็นที่พิพิธภัณฑ์แสดงโบราณวัตถุและศิลปวัตถุต่างๆ
- วิหารธรรมศาลา ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นทรงเครื่องปางประทานอภัย เรียกว่าพระทนต์กุมารและนางเหมมาลา
- วิหารทับเกษตรหรือระเบียงตีนธาตุ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ จำนวน 92 องค์
- วิหารคตหรือพระระเบียง ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นประทับนั่งเรียงกันเป็นแถวยาวตลอดทุกด้านจำนวน 173 องค์ และทุกด้านของวิหารมีธรรมมาสน์ตั้งไว้ สำหรับพระสงฆ์ในวันแสดงธรรมในพระวันโกน
- วิหารพระแอด ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปกัจจายนะหรือพระสังกัจจายน์หรือพระสุกตเถระ ซึ่งชาวท้องถิ่นเรียกว่า พระแอด

1.2) คูเมืองกำแพงเมือง ตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง คูเมืองนครศรีธรรมราชสันนิษฐานว่าคงมีมาพร้อมกับกำแพงเมือง (กำแพงดิน) ซึ่งสร้างมาตั้งแต่สมัยศรีวิชัยหรือตามพรลิงค์ แต่ปัจจุบันคูเมืองกลายเป็นคูคลองมีสภาพตื้นเขิน ถูกถมสร้างอาคารบ้านเรือน ส่วนกำแพงเมืองนครศรีธรรมราชแต่เดิมเป็นกำแพงดิน ต่อมาในสมัยพระยาธรรมมหาราช โปรดเกล้าฯให้ชาวฝรั่งเศสสร้างป้อมกำแพงเมืองนครศรีธรรมราชด้วยอิฐถือปูนเหมือนกำแพงเมืองลพบุรีและนครราชสีมา ปัจจุบันแนวกำแพงถูกรื้อ

ตัดทำถนนและนำอิฐทำถมถนนจึงทำให้แนวกำแพงเมืองเหลือเพียงฐานติดขอบถนน เว้นแต่ด้านทิศเหนือที่ยังมีแนวกำแพงเมืองค่อนข้างสมบูรณ์เหลืออยู่ มีความยาวประมาณ 100 เมตร

1.3) หอพระอิศวร ตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง เป็นเทวสถานพราหมณ์ ภายในประดิษฐานเทวรูปสำริด เช่น พระอิศวรปางนาฏราช พระลักษมี พระคเณศและหงส์ แต่ปัจจุบันเทวรูปเหล่านี้เก็บรักษาตั้งแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑวัตถุพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ที่เหลืออยู่ก็มีเพียงศิลาแลงและฐานโยนิโทรณะเท่านั้น

1.4) หอพระนารายณ์ ตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง เป็นเทวสถานพราหมณ์คู่กับหอพระอิศวร เดิมมีเทวรูปพระนารายณ์ประดิษฐานอยู่ แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว กลับมีเทวรูปพระอิศวรฝีมือช่างสมัยอยุธยาอยู่แทน แต่ชาวเมืองเรียกว่าพระนารายณ์

1.5) ฐานพระเสื้อเมือง ตั้งอยู่ตำบลในเมือง อำเภอเมือง ภายในประดิษฐานเทวรูปเทพารักษ์ประจำเมืองปูนปั้น 2 องค์ เรียกว่าพระเสื้อเมือง มีเศ้านาคคล้ายเทวรูปท้าวภุชราชในพระวิหารม้า วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

1.6) หอพระพุทธสิหิงค์ ตั้งอยู่ตำบลในเมือง อำเภอเมือง สร้างขึ้นปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมาได้สร้างขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ 6 ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปศิลาที่มีมือข้างนครคีรีธรรมาษรุ่นแรก ประมาณพุทธศตวรรษที่ 18-19 จัดว่ามีความสวยงามองค์หนึ่ง

2) โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เลือกรวมได้ที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

3) เทศกาลประเพณี ได้แก่ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีสารทเดือนสิบ ประเพณีชักพระและประเพณีตักบาตรรูปเทียน ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดที่บริเวณวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

4) ทัศนกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ เครื่องดนตรี ฝ่ายกนคร งานฝีมือย่านลิเภา และหนังตะลุง

- ความทนทานของทรัพยากร

ในปัจจุบันพื้นที่ศึกษาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัด และมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีสูง โดยโบราณสถานส่วนใหญ่ค่อนข้างอยู่ในสภาพดี แต่สภาพแวดล้อมโดยรอบขาดดูแลและปรับปรุงให้ถูกต้องตามเอกลักษณ์

- ปริมาณนักท่องเที่ยว

ปริมาณนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและผู้มานมัสการพระบรมธาตุเจดีย์ประมาณ 1000-2000 คนต่อวัน แต่ในช่วงเทศกาลงานประเพณี จะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นถึง 5000-7000 คนต่อวันธรรมดาจะมีกลุ่มคณะทัวร์ประมาณ 8-10 คันต่อวัน

- ประเภทของกิจกรรมหรือการใช้สอย

ในพื้นที่ศึกษา รูปแบบส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาเที่ยวที่วัดพระมหาธาตุฯเพียงที่เดียว และขาดการเชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบอื่นๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะมานมัสการพระบรมธาตุเจดีย์ และซื้อสินค้าที่ระลึกประจำจังหวัด เช่น เครื่องเงิน เครื่องทองเหลือง เครื่องหนัง และขนมพื้นบ้าน เป็นต้น โดยกิจกรรมการขายสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณวัด ส่งผลให้เกิดปัญหา คือ ตำแหน่งและรูปแบบของร้านค้าบดบังมุมมองของวัด และตั้งอยู่ห่างจากที่จอดรถ ทำให้มีรถนำเที่ยวและรถส่วนบุคคลนิยมจอดบริเวณริมถนนราชดำเนินและทำให้เกิดปัญหาการจราจรตามมา

- ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม

1) ระบบบริการสาธารณะ

พื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ในเขตเทศบาล จึงมีระบบบริการสาธารณะอยู่แล้ว คือ ในการเดินทางเข้าสู่พื้นที่ศึกษาสามารถเข้าถึงโดยรถยนต์และรถประจำทาง โดยถนนราชดำเนิน แต่ขาดการจัดระบบบริหารจัดการโดยทางเทศบาลได้อนุญาตรถยนต์ส่วนบุคคลหรือรถนำเที่ยวจอดบริเวณริมถนนราชดำเนินได้และทำให้เกิดปัญหาการจราจรตามมา

2) โรงแรม

โรงแรมในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชมีทั้งหมดประมาณ 25 แห่ง แต่โรงแรมที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแนะนำให้พักมีเพียง 17 แห่ง มีโรงแรมระดับคืออยู่เพียง 5 โรงแรมและมีโรงแรมระดับ 5 ดาว 1 แห่ง ตั้งอยู่บริเวณถนนพัฒนาการคูขวาง มีจำนวนห้องพัก 420 ห้อง

3) ธุรกิจท่องเที่ยว

บริษัทธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตเทศบาลมีประมาณ 10 บริษัท ซึ่งบริษัทส่วนใหญ่ยังขาดมาตรฐานเมื่อเทียบกับมาตรฐานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และในเขตเทศบาลมีหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้ เขต 2 ซึ่งคอยดูแลและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

- พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาเที่ยวที่วัดพระมหาธาตุฯ เพียงที่เดียว มีทั้งมาแบบส่วนตัวและมาเป็นกลุ่ม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไม่พักค้างคืนเนื่องจากการท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่สามารถเที่ยวเสร็จภายในวันเดียว

- การยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมในบริเวณพื้นที่ขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งควรมีการจัดการระบบและให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

- มลพิษทางการท่องเที่ยวหรือผลกระทบต่อเชิง

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษาส่งผลกระทบต่อโบราณสถานและสถานที่สำคัญในพื้นที่ โดยมีการอนุญาตให้รถนำเที่ยวและรถบรรทุกขนาดใหญ่ผ่านเข้ามาในบริเวณพื้นที่ศึกษาและส่งผลให้เกิดการสันสเทือนอาจทำลายโบราณสถานได้

จากการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับฯ พบว่าพื้นที่ศึกษามีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวท่องเที่ยวสูง แต่การท่องเที่ยวในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อโบราณสถานซึ่งมีคุณค่าโดยไม่สามารถประเมินค่าได้ จึงควรมีการจัดระบบการจัดการและจัดรูปแบบการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแนวทางในการอนุรักษ์ด้วย

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ (2547) กล่าวว่า สำหรับการท่องเที่ยวหรือการท่องเที่ยวบริเวณเมืองเก่าให้จัดเส้นทางให้เป็นระบบ กำหนดที่จอดรถท่องเที่ยวขนาดใหญ่ไว้นอกเขตเมืองเก่า และให้เข้ามาเที่ยวเมืองเก่าโดยรถขนาดเล็ก และส่งเสริมทางเดินเท้าและรถจักรยาน เพื่อรักษาขนาดถนน แบบแผนถนนและเนื้อเมืองเก่าให้คงไว้⁵ และจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับบริเวณพื้นที่ศึกษา

⁵ ประสงค์เอี่ยม อนันต์, องค์ประกอบเมือง (กรมศิลปากร, 2547) (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ประเด็นการวิเคราะห์

1. บูรณะโบราณสถานในพื้นที่ให้มีสภาพที่มั่นคงแข็งแรง และปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบโบราณสถานให้ถูกต้องตามเอกลักษณ์
2. ควรมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับ
3. ควบคุมและจัดรูปแบบของกิจกรรมให้สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาพื้นที่
4. เพิ่มมาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว
5. เผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารการท่องเที่ยวในพื้นที่ และให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมมากขึ้น
6. จัดระบบการจัดการและจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้สอดคล้องกับแนวทางในการอนุรักษ์

3.5 ความสำคัญและศักยภาพของพื้นที่ศึกษาด้านวัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ

3.5.1 วัฒนธรรม

เมืองนครศรีธรรมราชอดีตเป็นอาณาจักรที่มีความเก่าแก่ที่มีความเป็นมาของชุมชนยาวนานกว่า 1500 ปีและการพัฒนาของชุมชนนครศรีธรรมราชตลอดมาก็มักจะเกี่ยวข้องกับความเป็มาของพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง เช่น การก่อสร้างพระบรมธาตุเจดีย์สมัยก่อตั้งชุมชน การรับพุทธศาสนาลัทธิมหายานในสมัยศรีวิชัย การรับพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ในตอนปลายสมัยศรีวิชัย และการเผยแผ่พุทธศาสนา ลัทธิลังกาวงศ์ไปยังสุโขทัย เป็นต้น

ดังนั้นวัฒนธรรมของเมืองนครศรีธรรมราชจึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา ดังแสดงให้เห็นด้านกายภาพที่นิยมสร้างวัด โดยในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชซึ่งมีพื้นที่เพียง 1200 ตารางกิโลเมตร มีวัดในพุทธศาสนาถึง 34 แห่ง ซึ่งวัดเหล่านี้มีความสำคัญทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค อีกทั้งเป็นศูนย์กลางและเป็นสัญลักษณ์ของชุมชน

วัฒนธรรมนอกจากสะท้อนให้เห็นทางด้านกายภาพแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ผ่านทางงานประเพณีต่างๆ ที่สำคัญได้แก่ ประเพณีการแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีการตักบาตรรูปเทียน ประเพณีสารทเดือนสิบ และประเพณีชักพระ งานประเพณีต่างๆโดยมากจะจัดขึ้นในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช ซึ่งสถานที่หลักคือบริเวณวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร และมักจัดขึ้นอย่างมโหฬาร ซึ่งไม่เพียงเฉพาะชาวนครศรีธรรมราชเท่านั้นที่มาร่วมงานยังมีชาวจังหวัดใกล้เคียงมาร่วมงานด้วย งานประเพณีไม่ได้เพียงแค่สัญลักษณ์ของวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสที่จะกลับมาพบปะสังสรรค์กับครอบครัวด้วย

3.5.2 สังคม

ด้านประชากร อัตราการเพิ่มประชากรของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากมีแนวโน้มการอพยพออกจากพื้นที่มากขึ้น แต่สำหรับประชากรในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชกลับมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และนอกจากอัตราการเพิ่มประชากรโดยทั่วไปแล้ว ในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชยังมีประชากรแฝงที่เกิดจากการอพยพ โดยส่วนมากอยู่ตามที่สาธารณะ เช่น บริเวณริมคลองคูเมืองและที่สาธารณะประโยชน์ของวัดทำให้เกิดชุมชนแออัดและแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหาสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เกิดจากการเพิ่มของประชากรคือภาครัฐไม่สามารถพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการรองรับได้ทัน และเป็นเหตุผลทำให้คุณภาพชีวิตของประชากรต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานทั่วไป

ด้านการศึกษา อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอำเภอที่มีสถานศึกษานักเรียนและครูอาจารย์มากที่สุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชเป็นที่ตั้งของวิทยาลัยที่สำคัญ

เช่น วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช และวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช ทำให้เขตเทศบาลนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางทางด้านการศึกษาที่ได้มาตรฐานสูงกว่าเขต อื่นๆ

ด้านการศาสนา ประชากรในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ทำให้ เขตเทศบาลนครศรีธรรมราชมีวัด ปุชนิยสถาน และศาสนสถานที่สำคัญตั้งอยู่หลายแห่ง บางแห่งมีความสำคัญ ระดับประเทศ ซึ่งได้แก่ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร และบางแห่งมีความสำคัญระดับท้องถิ่น เช่น วัดเสมาเมือง วัดหน้าพระบรมธาตุ วัดหน้าพระลาน เป็นต้น

การบริการด้านต่างๆ เนื่องจากเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชเป็นเขตชุมชนที่มีความสำคัญของจังหวัด นครศรีธรรมราช จึงมีสถานบริการต่างๆครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสาธารณสุข ซึ่งมีโรงพยาบาลทั้งของรัฐ และเอกชน โดยเฉพาะโรงพยาบาลมหาราชเป็นโรงพยาบาลที่มีเจ้าหน้าที่การแพทย์และอุปกรณ์การแพทย์ที่สมบูรณ์ แห่งหนึ่งในภาคใต้ ในด้านการเงินก็มีธนาคารสาขาย่อยเกือบทุกธนาคาร ในด้านการรักษาความปลอดภัยและ ความสะอาดต่างก็มีสำนักงานสาธารณสุขปโภคและสาธารณสุขการที่สำคัญของรัฐตั้งอยู่หลายแห่ง

3.5.3 ด้านเศรษฐกิจ

ตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบบูรณาการ(CEO)จังหวัดนครศรีธรรมราช(พ.ศ. 2546-2550) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็น “ศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ เมืองเกษตรและ ท้องเที่ยว น่าอยู่ สู้สังคมพัฒนาที่ยั่งยืน” และสำหรับในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชมีแผนพัฒนาเทศบาลระยะ ปานกลาง 5 ปี(พ.ศ.2546-2550)มียุทธศาสตร์ให้จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็น⁶

1. ศูนย์กลางการศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและชุมชนเข้มแข็ง
2. เป็นศูนย์กลางการเกษตรผลิตภัณฑ์OTOPและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม
3. มีการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ซึ่งเมื่อพิจารณาเฉพาะในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช พบว่ามีปัจจัยพื้นฐานหลายอย่างสนับสนุน การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ด้านประชากร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นที่ตั้งของเทศบาล นครศรีธรรมราช มีประชากรอยู่อาศัยมากที่สุดจึงเป็นแหล่งแรงงานที่สำคัญ ด้านทรัพยากร อำเภอเมือง นครศรีธรรมราชมีพื้นที่ทำการเกษตรมากเป็นอันดับ 3 ของจังหวัดและมีจำนวนโรงงานมากที่สุด ด้านการศึกษา ประชากรมีระดับการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่าเขตอื่นๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และในปัจจุบันมหาวิทยาลัย ลักษณ์ได้เปิดทำการสอนและผลิตทรัพยากรบุคคลได้เป็นจำนวนมาก ด้านการเงินด้านการบริการเทศบาล นครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางด้านการเงินและการบริการ สำหรับด้านการท่องเที่ยวเทศบาลนครศรีธรรมราชมี แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากมาย ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม จึงควรเน้นเป้าหมายการ ท่องเที่ยวเป็นเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพที่มีอยู่

3.6 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเมืองกับพื้นที่ศึกษา

⁶ ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดนครศรีธรรมราช, แผนยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบบูรณาการ(CEO) จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ.2546-2550 (นครศรีธรรมราช, 2546)

บริเวณพื้นที่ศึกษาถือได้ว่าตั้งอยู่ห่างจากบริเวณศูนย์กลางเมืองพอสมควร แต่เนื่องด้วยพื้นที่ศึกษายังมีองค์ประกอบที่หลากหลายทางด้านกายภาพ รวมทั้งบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญต่างๆต่อเมืองในด้านต่างๆ สำหรับองค์ประกอบเมืองในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชนั้น ประกอบไปด้วย ชุมชน ศาสนสถาน สถานศึกษา สถานข้าราชการ พื้นที่เปิดโล่ง และย่านพาณิชย์กรรม ซึ่งองค์ประกอบต่างๆเหล่านี้กระจายอยู่ทั่วเขตเทศบาล เพื่อให้บริการกับชุมชนในด้านต่างๆ สำหรับพื้นที่ศึกษานั้นมีองค์ประกอบที่มีบทบาทและหน้าที่ต่อเมืองที่สำคัญดังนี้

- **วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร** มีบทบาททางด้านการเป็นศูนย์กลางทางศาสนาในระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาค ถึงแม้ในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชจะมีวัดกระจายตัวอยู่หลายแห่ง และในกรณีที่มีการประกอบกิจกรรมหรือเทศกาลทางศาสนาที่สำคัญแล้ว วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารก็ยังคงเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวเสมอ สำหรับด้านกายภาพพระบรมธาตุเจดีย์ยังทำหน้าที่เป็นจุดหมายตา(Land Mark) ที่สำคัญของเมืองอีกด้วย
- **พื้นที่บริเวณตอนเหนือวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารถึงหอนาฬิกา** พื้นที่ช่วงนี้เป็นส่วนต่อเนื่องกับวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร มีอาคารสำคัญตั้งอยู่ริมสองฟากถนนราชดำเนิน และถนนหลังพระบรมธาตุเป็นระยะๆ ที่สำคัญได้แก่ โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สำนักประถมศึกษาจังหวัด ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล ศาลเจ้าแม่ทับทิม ศาลพระเสื้อเมือง และหอนาฬิกา การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณนี้ส่วนใหญ่จึงเป็นประเภทสถาบันราชการ และมีอาคารพาณิชย์ อาคารพักอาศัย และอาคารศาสนสถานผสมผสานอยู่ด้วย
- **พื้นที่บริเวณตอนใต้วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารถึงแนวกำแพงเมือง** พื้นที่ช่วงนี้เป็นส่วนต่อเนื่องกับวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารทางด้านทิศใต้และเป็นเสมือนประตูทางเข้าเมืองทางด้านทิศใต้ มีอาคารสถานที่สำคัญตั้งอยู่คือ วัดหน้าพระลานเป็นวัดเก่าแก่ ภายในวัดมีอาคารสำคัญคือ หอสวดมนต์และบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ และมีบรรยากาศภายในวัดที่สงบร่มรื่น
- **คูเมือง** เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงขอบเขตของเมืองแสดงพัฒนาการของเมืองและเป็นองค์ประกอบของผังเมืองที่สำคัญ ปัจจุบันคือคลองรับน้ำและระบายน้ำของเมือง โดยมีคูเมืองทางด้านทิศเหนือคือคลองหน้าเมือง ด้านทิศใต้คือคลองป่าเหล่า ด้านทิศตะวันออกคือคลองท้ายวัง และด้านทิศตะวันออกเป็นคูระบายน้ำที่ขนานกับแนวถนนศรีธรรมโคก
- **กำแพงเมือง** ปัจจุบันคงยังเหลืออยู่เพียงบางส่วนของด้านทิศเหนืออยู่ประมาณ 100 เมตร ส่วนกำแพงเมืองทางด้านอื่นๆได้ถูกทำลายและแปรสภาพเป็นเส้นทางคมนาคม อาคารที่พักอาศัยและอาคารพาณิชย์ไปหมดแล้ว โดยแนวกำแพงทางด้านทิศเหนือบางส่วนเป็นส่วนสาธารณะ ด้านทิศตะวันออกเป็นแนวถนนศรีธรรมโคก ด้านทิศใต้เป็นถนนชลวิถีและถนนประตูชัยใต้ และด้านทิศตะวันออกเป็นแนวถนนศรีธรรมราช
- **ประตูเมือง** ไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนที่กล่าวถึงตำแหน่งของประตูเมือง แต่จากการสันนิษฐานโดยพิจารณาจากชื่อถนน พอจะกล่าวได้ว่าประตูเมืองทางด้านทิศใต้ อาจอยู่ตรงถนนราชดำเนิน ตัดกับถนนชลวิถีและถนนประตูชัยใต้ ทางด้านทิศตะวันออกอาจอยู่บริเวณถนนประตูท่าโพธิ์ ถนนประตูตลอด และถนนประตูรักษ์ ทางด้านทิศตะวันออกอาจอยู่บริเวณถนนท่าชีและถนนท่าม้า และปัจจุบันเหลือประตูเมืองเพียง 1 ประตูคือประตูชัยเหนือหรือประตูชัยศักดิ์ ซึ่งอยู่ติดกับแนวกำแพงเมืองที่เหลืออยู่ทางด้านทิศเหนือ และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของเมือง

- ศาลากลางจังหวัด เดิมเป็นที่ตั้งของวังเจ้าเมืองเก่า ปัจจุบันภายในศาลากลางจังหวัดยังมีหอประจำวังเจ้าเมืองอยู่ คือหอพระพุทธสิหิงค์ แต่หอพระพุทธสิหิงค์หลังเดิมได้ถูกรื้อไปแล้ว ที่เห็นในปัจจุบันเป็นหอหลังใหม่ที่สร้างเมื่อ พ.ศ. 2457 มีรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่เรียบง่าย ปัจจุบันศาลากลางเป็นศูนย์กลางของหน่วยราชการของจังหวัดนครศรีธรรมราช
- กลุ่มศาสนสถานด้านทิศเหนือของบริเวณพื้นที่ศึกษา บริเวณด้านเหนือของพื้นที่ศึกษา มีกลุ่มศาสนสถานทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ตั้งอยู่คือ หอพระอิศวร หอพระนารายณ์วัดเสมาเมืองและวิหารพระเสมาชัย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ปัจจุบันหอพระอิศวร หอพระนารายณ์ยังอยู่ในสภาพดี ส่วนวัดเสมาเมืองอาคารยังอยู่ในสภาพดีและวัดมีความสวยงามร่มรื่นสำหรับวิหารเสมาชัยอาคารอยู่ในสภาพดี แต่เข้าถึงไม่สะดวกเนื่องจากตั้งอยู่ภายในบริเวณโรงเรียนวัดเสมาเมือง

จากองค์ประกอบต่างๆของพื้นที่ที่มีความหลากหลายและมีบทบาทต่าง ๆ กันต่อเมืองนั้น ในภาพรวมของพื้นที่ศึกษานั้นสามารถสรุปบทบาทและหน้าที่หลักของพื้นที่ศึกษาที่มีต่อเมืองดังนี้

- เป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าและความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีสูง
- เป็นศูนย์กลางทางด้านศาสนาและประเพณี
- เป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมือง

บทบาทและหน้าที่ของพื้นที่ศึกษาทางด้านกายภาพโดยรวมแล้วยังไม่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างเป็นระบบทำให้ความเด่นชัดของบทบาททางด้านเช่น ความสำคัญของพื้นที่ทางด้านประวัติศาสตร์ หรือการท่องเที่ยวยังขาดความชัดเจน ซึ่งทำให้ไม่สามารถรองรับกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่และยั่งยืนตามศักยภาพที่มีของพื้นที่

3.7 สภาพปัญหาของพื้นที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์ภายในบริเวณพื้นที่ศึกษาในด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ สามารถแบ่งประเด็นปัญหาได้ 3 ประเด็นหลักๆ คือ

- ปัญหาพื้นที่ขาดการปรับปรุงทางด้านกายภาพให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นและความเป็นเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์
 - ปัญหาพื้นที่ที่มีผลกระทบด้านมุมมองที่มีต่อวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร
 - ปัญหาจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ซึ่งแต่ละประเด็นปัญหามีรายละเอียดดังนี้

3.7.1 พื้นที่ขาดการปรับปรุงทางด้านกายภาพให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นและความเป็นเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์

3.7.1.1 พื้นที่ภายในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

การจัดพื้นที่ภายในเขตวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารที่เป็นเขตสังฆาวาสและเขตพุทธาวาสยังไม่ชัดเจน มีการจัดพื้นที่เป็นส่วนจอดรถ ลานจัดกิจกรรมทางศาสนา และส่วนร้านค้าสำหรับผู้ที่มานมัสการพระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งยังขาดการจัดระเบียบให้มีความเหมาะสม ทำให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นไม่เหมาะสมใน

เขตพุทธาวาส โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจะแยกพิจารณาออกเป็น 4 ประเด็นย่อยคือ ปัญหาด้านการใช้ที่ดิน ปัญหาด้านอาคารปัญหาด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรม และปัญหาด้านมุมมอง ซึ่งแต่ละปัญหามีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาด้านการใช้ที่ดิน

- การแบ่งเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสบางส่วนยังไม่ชัดเจน ด้านหลังวิหารหลวงซึ่งมีกฎ 2 หลังอยู่ในเขตกำแพงแก้วของวิหาร เป็นการนำเขตสังฆาวาสซึ่งเป็นเขตของสงฆ์มาปนอยู่กับเขตพุทธาวาส
- ตำแหน่งของกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กันเช่น ร้านค้าขายของที่ระลึกอยู่ห่างจากที่จอดรถ และทางด้านทิศใต้ตำแหน่งของร้านค้าของที่ระลึกติดกับเขตสังฆาวาส

2. ปัญหาด้านอาคาร

- อาคารที่สร้างขึ้นใหม่ส่วนใหญ่สร้างขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น ร้านขายของที่ระลึก ที่ขายดอกไม้ ห้องน้ำ-ส้วม มีลักษณะและไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม(สี รูปแบบ วัสดุ ขนาด ฯลฯ)

3. ปัญหาด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและพื้นที่เปิดโล่ง

- ไม่มีการจัดระเบียบในการจัดองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เช่น การปลูกต้นไม้บริเวณเจดีย์รอบพระบรมธาตุ ซึ่งในการรดน้ำจะส่งผลทำให้เจดีย์รอบพระบรมธาตุสามารถชำรุดทรุดโทรมได้ง่าย การเดินสายไฟที่ขาดระเบียบ ซึ่งทำลายทัศนียภาพของวัด
- ในด้านรูปแบบทางกายภาพของพื้นที่โล่งหน้าวัดพระมหาธาตุยังไม่สะท้อนถึงเอกลักษณ์และความสำคัญของโบราณสถานที่สำคัญภายในพื้นที่และพระบรมธาตุเจดีย์ตามหลักคติความเชื่อ
- ตำแหน่งที่ตั้งองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมไม่เหมาะสม เช่น การติดตั้งป้ายโฆษณาบริเวณหน้าวัด

4.ปัญหาด้านมุมมอง

- ตำแหน่งของกิจกรรมต่างๆไม่เหมาะสมและบดบังมุมมองในการรับรู้พระบรมธาตุเจดีย์ เช่น
 - การสร้างอาคารสำนักงานจัดนลประโยชน์ของวัดวางในตำแหน่งที่บดบังทัศนียภาพของพระบรมธาตุเจดีย์จากมุมมองด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ
 - อาคารเฉลิมพระเกียรติด้านทิศเหนือตั้งอยู่ในตำแหน่งตำแหน่งที่บดบังทัศนียภาพของพระบรมธาตุเจดีย์จากมุมมองในการเข้าถึงด้านทิศเหนือ
 - กลุ่มอาคารร้านขายของที่ระลึกด้านทิศใต้ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่บดบังทัศนียภาพของพระบรมธาตุเจดีย์จากมุมมองในการเข้าถึงด้านทิศใต้

3.7.1.2 บริเวณศาลพระเสื้อเมือง

ศาลพระเสื้อเมืองเป็นศาสนสถานของพราหมณ์ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณด้านทิศเหนือของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ปัจจุบันมีสถาปัตยกรรมที่ไม่ถูกต้องตามรูปแบบและบริเวณโดยรอบประกอบไปด้วยอาคารพักอาศัย โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจะแยกพิจารณาออกเป็น 3 ประเด็นคือ ปัญหาขององค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและพื้นที่เปิดโล่ง ปัญหาด้านสถาปัตยกรรม และปัญหาด้านมุมมอง ซึ่งแต่ละปัญหามีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและพื้นที่เปิดโล่ง

- ในด้านรูปแบบทางกายภาพของพื้นที่โล่งบริเวณศาลพระเสื้อเมืองยังไม่สะท้อนถึงเอกลักษณ์และความสำคัญของพื้นที่ตามหลักคติความเชื่อ

2. ปัญหาด้านสถาปัตยกรรม

- เนื่องจากศาลพระเสื้อเมืองตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ของชุมชนชาวจีน จึงได้รับการบูรณะให้มีรูปแบบของสถาปัตยกรรมเป็นแบบจีนซึ่งไม่ถูกต้องตามเอกลักษณ์ของศาสนสถานของพราหมณ์

3. ปัญหาด้านมุมมอง

- เนื่องจากบริเวณด้านทิศเหนือของศาลพระเสื้อเมืองมีอาคารของสถานีอนามัยของเทศบาล ซึ่งอาคารมีความสูงข่มและบดบังมุมมองของศาลพระเสื้อเมือง

3.7.1.2 ศาลากลางจังหวัด

ปัจจุบันศาลากลางจังหวัดมีสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นระเบียบบดบังและข่มความสำคัญของหอพระพุทธสิหิงค์ และหอพระพุทธรูปสิหิงค์เองมีสภาพแวดล้อมโดยรอบไม่เน้นให้หอพระพุทธรูปสิหิงค์ ปรากฏเด่นชัด หรือบ่งบอกความสำคัญและเอกลักษณ์ในพื้นที่ โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจะแยกพิจารณาออกเป็น 3 ประเด็นคือ ปัญหาด้านการใช้ที่ดิน ปัญหาด้านอาคารปัญหาด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรม และปัญหาด้านมุมมอง ซึ่งแต่ละปัญหามีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาการใช้ที่ดิน

- ในปัจจุบันการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบเป็นสถาบันราชการ และไม่มีการกำหนดขอบเขตของกิจกรรมที่ชัดเจนหอพระพุทธรูปสิหิงค์จึงไม่ปรากฏเด่นชัด และไม่เน้นความสำคัญของพื้นที่
- บริเวณพื้นที่โล่งบริเวณหน้าศาลากลางปัจจุบันใช้เป็นพื้นที่จอดรถของข้าราชการและผู้มาติดต่อ ซึ่งเป็นสาเหตุบดบังทัศนียภาพและไม่ส่งเสริมความสำคัญของพื้นที่

2. ปัญหาด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและพื้นที่เปิดโล่ง

- ในด้านรูปแบบทางกายภาพของพื้นที่ยังไม่สะท้อนถึงเอกลักษณ์และความสำคัญของหอพระพุทธรูปสิหิงค์ที่เป็นหอประจำของจวนเจ้าเมือง และยังไม่สามารถรองรับกิจกรรมในเทศกาลต่างๆ

3. ปัญหาด้านมุมมอง

- ไม่สามารถมองเห็นและรับรู้ความสำคัญของหอพระพุทธรูปสิหิงค์ เนื่องจากบริเวณด้านหน้าของหอพระพุทธรูปสิหิงค์มีเสาธง และรูปแบบของรั้วบริเวณด้านหน้าศาลากลางมีความสูงบดบังมุมมองที่มองจากริมถนนราชดำเนิน

3.7.1.3 กลุ่มศาสนสถานด้านทิศเหนือของบริเวณพื้นที่ศึกษา

ปัจจุบันแม้อาคารหอพระอิศวร หอพระนารายณ์ วัดเสมาเมืองและวิหารพระเสมาชัยจะอยู่ในสภาพดี แต่ขาดการรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มศาสนสถานทั้งศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ เนื่องจากบริเวณโดยรอบประกอบไปด้วยอาคารพักอาศัย โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจะแยกพิจารณาออกเป็น 3

ประเด็นคือ ปัญหาขององค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและพื้นที่เปิดโล่ง และปัญหาด้านมุมมอง ซึ่งแต่ละปัญหามีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและพื้นที่เปิดโล่ง

- ไม่มีการเชื่อมต่อของพื้นที่เปิดโล่งของกลุ่มศาสนสถานทั้งศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ

2. ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- บริเวณวิหารพระเสมาชัยเป็นศาสนสถานที่สำคัญในกลุ่มศาสนสถานด้านทิศเหนือ แต่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่โรงเรียนเทศบาลวัดเสมาเมือง ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีทำให้เกิดปัญหามืออาคารบดบังวิหารพระเสมาชัย และสามารถเข้าถึงได้ยาก

3. ปัญหาด้านมุมมอง

- เนื่องจากบริเวณโดยรอบหอพระนารายณ์ และหอพระอิศวรประกอบไปด้วยอาคารพักอาศัยและอาคารพาณิชย์ ซึ่งทำให้ภูมิทัศน์โดยรอบไม่สอดคล้องและทำลายเอกลักษณ์ของพื้นที่
- บริเวณโดยรอบวิหารพระเสมาชัย มีอาคารของโรงเรียนเทศบาลวัดเสมาเมืองที่มีความสูงและมีรั้วของโรงเรียนกั้นบริเวณติดด้านถนนราชดำเนิน จึงทำให้เกิดมุมมองที่ไม่ดี

3.7.1.4 กำแพงเมือง คูเมือง

สำหรับคูเมืองและกำแพงเมือง เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงขอบเขตของเมืองแสดงพัฒนาการของเมืองและเป็นองค์ประกอบของผังเมือง ปัจจุบันเหลือเพียงแนวกำแพงเมืองทางด้านทิศเหนือ ส่วนแนวกำแพงเมืองทางด้านอื่น ได้ถูกทำลายและแปรสภาพเป็นเส้นทางคมนาคม อาคารที่พักอาศัยและอาคารพาณิชย์ไปหมดแล้ว โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจะแยกพิจารณาออกเป็น 2 ประเด็นคือ ปัญหาการใช้ที่ดิน ปัญหาองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและพื้นที่เปิดโล่ง ซึ่งแต่ละปัญหามีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาการใช้ที่ดิน

- มีอาคารบ้านเรือนรุกล้ำบริเวณแนวกำแพงเมืองและคูเมืองด้านทิศตะวันออก ด้านทิศตะวันตกและด้านทิศใต้

2. ปัญหาด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมและพื้นที่เปิดโล่ง

- บริเวณแนวกำแพงเมืองและขานกำแพงเมืองด้านทิศเหนือมีรูปแบบขององค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมรูปแบบทางกายภาพของพื้นที่ยังไม่สะท้อนถึงเอกลักษณ์และความสำคัญของกำแพงเมืองคูเมืองและ ประตูเมือง

3.7.2 ปัญหาพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อด้านมุมมองที่มีต่อวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

จากการวิเคราะห์ด้านมุมมองจะพบปัญหาลำดับในการมองเห็นพระบรมธาตุเจดีย์ที่ไม่ต่อเนื่องและถูกรบกวนจากความสูงอาคาร โดยเฉพาะเส้นทางที่เข้าสู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจากถนนราชดำเนินทั้งทางด้านทิศเหนือและด้านทิศใต้พบว่า พื้นที่ที่มีความสำคัญที่มีผลกระทบต่อวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและพระบรมธาตุเจดีย์คือ

3.7.2.1 พื้นที่บริเวณตอนเหนือวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารถึงหอนาฬิกา

พื้นที่ช่วงนี้เป็นส่วนต่อเนื่องกับบริเวณที่เป็นสัญลักษณ์ที่หมายตาของเมืองคือพระบรมธาตุเจดีย์ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร พื้นที่ช่วงนี้จึงมีความสำคัญรองมาจากพื้นที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งจะต้องได้รับการจัดระเบียบอาคาร ควบคุมความสูงอาคาร รูปแบบอาคาร ป้ายโฆษณา ไม่ให้บังหรือข่มความงามของพระบรมธาตุเจดีย์ พร้อมทั้งปรับปรุงพื้นที่ให้เปิดโล่งในบางจุดเพื่อนั้นพระบรมธาตุเจดีย์ให้ปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น

3.7.2.2 พื้นที่บริเวณตอนใต้วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารถึงแนวกำแพงเมือง

พื้นที่ช่วงนี้เป็นส่วนต่อเนื่องกับวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ทางด้านทิศใต้ ซึ่งจะต้องซึ่งจะต้องได้รับการจัดระเบียบอาคาร ควบคุมความสูงอาคาร รูปแบบอาคาร ป้ายโฆษณา ไม่ให้บังหรือข่มความงามของพระบรมธาตุเจดีย์เช่นกัน

3.7.3 ปัญหาจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

เนื่องจากการบริเวณพื้นที่ศึกษานอกจากจะเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์แล้ว บริเวณพื้นที่ศึกษายังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัด และผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- มีการอนุญาตให้รถนำเที่ยวขนาดใหญ่สามารถเข้ามาในบริเวณพื้นที่ได้ ซึ่งจะส่งผลให้โบราณสถานที่สำคัญในพื้นที่เกิดการสั่นสะเทือนและชำรุดเสียหายได้
- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบันจะเน้นไปที่บริเวณวัดพระมหาธาตุเพียงอย่างเดียว โดยไม่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบอื่นๆโดยรอบที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เช่นกัน
- ขาดการวางแผนและการกำหนดมาตรการในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.1 แสดงการสรุปปัญหา และศักยภาพของพื้นที่ศึกษา

ปัญหา	บริเวณพื้นที่	สภาพปัญหา	ศักยภาพ
<p>- ปัญหาพื้นที่ขาดการปรับปรุงทางด้านกายภาพให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นและความเป็นเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์</p>	<p>- วัดพระมหาธาตุฯ</p>	<p>- การแบ่งเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสบางส่วนยังไม่ชัดเจน</p> <p>- ตำแหน่งของกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์</p> <p>- อาคารที่สร้างขึ้นใหม่ส่วนใหญ่สร้างขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว มีลักษณะไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม</p> <p>- การเลือกใช้วัสดุที่ไม่สอดคล้องกับพื้นที่ เช่น การเลือกใช้วัสดุหินอ่อนมาปูพื้นทางเดินในเขตพุทธาวาส การทำรูปแบบทางเดินที่มีลักษณะเป็นเส้นโค้งบริเวณลานหน้าวัด</p> <p>- ในด้านรูปแบบทางกายภาพของพื้นที่โล่งหน้าวัดพระมหาธาตุฯ ยังไม่สะท้อนถึงเอกลักษณ์และความสำคัญของโบราณสถานที่สำคัญภายในพื้นที่และพระบรมธาตุเจดีย์ตามหลักคติความเชื่อ</p> <p>- ตำแหน่งของกิจกรรมต่างๆ ไม่เหมาะสมและบดบังมุมมองในการรับรู้พระบรมธาตุเจดีย์</p>	<p>- เป็นที่ตั้งของพระบรมธาตุเจดีย์</p> <p>- เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินมีรายเดี่ยวนคือกรมศาสนา</p> <p>- เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ</p> <p>- เป็นจุดหมายตาของเมือง</p> <p>- ตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนิน</p>
	<p>- ศาลพระเสื้อเมือง</p>	<p>- ในด้านรูปแบบทางกายภาพของพื้นที่โล่งบริเวณศาลพระเสื้อเมืองยังไม่สะท้อนถึงเอกลักษณ์และความสำคัญของพื้นที่ตามหลักคติความเชื่อ</p> <p>- รูปแบบของสถาปัตยกรรมเป็นแบบจีนซึ่งไม่ถูกต้องตามเอกลักษณ์ของศาสนสถานของพราหมณ์</p>	<p>- เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินมีรายเดี่ยวนคือกรมศาสนา</p> <p>- เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ</p>

ปัญหา	บริเวณพื้นที่	สภาพปัญหา	ศักยภาพ
		<p>- บริเวณด้านทิศเหนือมีอาคารของสถานีอนามัยของเทศบาล ซึ่งอาคารมีความสูงชันและบดบังมุมมองของศาลพระเสื้อเมือง</p>	
	<p>- ศาลากลางจังหวัด</p>	<p>- การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบเป็นสถาบันราชการ และไม่มีการกำหนดขอบเขตของกิจกรรมที่ชัดเจนหรือพระพุทธรูปหิ้งคิงจึงไม่ปรากฏเด่นชัด และไม่เน้นความสำคัญของพื้นที่</p> <p>- บริเวณพื้นที่โล่งบริเวณหน้าศาลากลางปัจจุบันใช้เป็นพื้นที่จอดรถของข้าราชการและผู้มาติดต่อ ซึ่งเป็นสาเหตุบดบังทัศนียภาพและไม่ส่งเสริมความสำคัญของพื้นที่</p> <p>- ในด้านรูปแบบทางกายภาพของพื้นที่ยังไม่สะท้อนถึงเอกลักษณ์และความสำคัญของห่อพระพุทธรูปหิ้งคิง</p> <p>- ไม่สามารถมองเห็นและรับรู้ความสำคัญของห่อพระพุทธรูปหิ้งคิงเนื่องจากบริเวณด้านหน้าของห่อพระพุทธรูปหิ้งคิงมีเสาธง และรูปแบบของรั้วบริเวณด้านหน้าศาลากลางมีความสูงบดบังมุมมองที่มองจากบริเวณราชดำเนิน</p>	<p>- เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินมีรายเดียวคือราชพัสดุจังหวัด</p> <p>- ตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนิน</p>
	<p>- กลุ่มศาสนสถานด้านทิศเหนือของบริเวณพื้นที่ศึกษา</p>	<p>- ไม่มีการเชื่อมต่อของพื้นที่เปิดโล่งของกลุ่มศาสนสถานทั้งศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ</p> <p>- บริเวณวิหารพระเสมาชัยเป็นศาสนสถานที่สำคัญในกลุ่มศาสนสถานด้านทิศเหนือ แต่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่โรงเรียนเทศบาลวัดเสมาเมือง ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีทำให้เกิดปัญหามีอาคารบดบังวิหารพระเสมาชัย และสามารถเข้าถึงได้ยาก</p>	<p>- เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินมีรายเดียวคือกรมศาสนา</p> <p>- เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ</p> <p>- ตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนิน</p>

ปัญหา	บริเวณพื้นที่	สภาพปัญหา	ศักยภาพ
	- กำแพงเมือง คูเมือง	- มีอาคารบ้านเรือนรูล้ำบริเวณแนวกำแพงเมืองและคูเมืองด้านทิศตะวันออก ด้านทิศตะวันตก และด้านทิศใต้ - บริเวณแนวกำแพงเมืองและขานกำแพงเมืองด้านทิศเหนือมีรูปแบบขององค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมรูปแบบทางทงกายภาพของพื้นที่ยังไม่สะท้อนถึงเอกลักษณ์และความสำคัญของกำแพงเมืองคูเมืองและ ประตูเมือง	- เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินมีรายเดียวคือราชพัสดุจังหวัด - เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ
- ปัญหาผลกระทบด้านมุมมองที่มีต่อวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร	- พื้นที่บริเวณตอนเหนือวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารถึงหอนาฬิกา	- มีความสูงของอาคารอาคารหอ นาฬิกาและอาคารของสถานีอนามัยของเทศบาลบดบังมุมมองจากถนนราชดำเนินเข้าสู่พระบรมธาตุเจดีย์	
	- และพื้นที่บริเวณตอนใต้วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารถึงแนวกำแพงเมือง	- อาคารที่พักอาศัยและอาคารพาณิชย์บริเวณริมถนนราชดำเนิน มีอาคารที่มีความสูงบดบังบดบังทัศนียภาพของพระบรมธาตุเจดีย์	
- ปัญหาจากกิจกรรมการท่องเที่ยว	- บริเวณพื้นที่ศึกษา	- มีการอนุญาตให้รถนำเที่ยวขนาดใหญ่สามารถเข้ามาในบริเวณพื้นที่ได้ ซึ่งจะส่งผลให้โบราณสถานที่สำคัญในพื้นที่เกิดการชำรุดเสียหายได้ - การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบันจะเน้นไปที่บริเวณวัดพระมหาธาตุเพียงอย่างเดียว โดยไม่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบอื่นๆ โดยรอบที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เช่นกัน - ขาดการวางแผนและการกำหนดมาตรการในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน	- มีแผนรองรับจากหน่วยงานราชการ - องค์ประกอบของเมืองทางประวัติศาสตร์ยังเหลืออยู่มาก - บริเวณโดยรอบของพื้นที่ศึกษายังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีก

3.8 สรุปผลการวิเคราะห์สภาพพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพพื้นที่ศึกษาในภาพรวมพบว่า บริเวณพื้นที่ศึกษาอยู่ในเขตพื้นที่เมืองเก่านครศรีธรรมราช ซึ่งมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นอย่างมาก และบริเวณพื้นที่ศึกษานั้นยังเป็นศูนย์กลางทางด้านศาสนาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจากการวิเคราะห์ระบบต่างๆของเมืองทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมแล้วพบว่า มีประเด็นหลักๆที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการวิจัยต่อไป ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

3.8.1 ทางด้านกายภาพ

- การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ในส่วนของพื้นที่บริเวณวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารนั้นอยู่ในบริเวณพื้นที่เมืองเก่านครศรีธรรมราชซึ่งถือได้ว่า มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าเป็นอย่างมาก แต่พบว่าในเขตผังเมืองรวมให้ความดูแลและคุ้มครองต่อโบราณสถาน ศาสนสถาน ตลอดจนสถานที่สำคัญของเมืองน้อยมาก โดยการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินจะทำเฉพาะบริเวณของสถานที่เหล่านั้นเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่า การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินมิได้แสดงเจตนาที่จะดูแลรักษาหรือให้ความคุ้มครองต่อพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น บริเวณโดยรอบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารที่กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง รวมถึงประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก บริเวณแนวกำแพงเมืองและคูเมือง ได้มีอาคารบ้านเรือนรูกง้ำและกำหนดการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง เป็นต้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินที่กำหนดขึ้นบริเวณพื้นที่ศึกษา จึงไม่มีความเหมาะสมต่อการอนุรักษ์พื้นที่เท่าที่ควร

- ระบบการสัญจร

ถนนราชดำเนินเป็นแกนกลางของเมืองและเชื่อมส่วนต่างๆของเมืองนั้น จะเน้นความสำคัญไปที่พระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าถนนราชดำเนินเป็นแกนกลางของเมืองจะพุ่งจากทิศเหนือเข้าโอบล้อมวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารซึ่งตั้งอยู่ด้านใต้ของเมือง และโบราณสถานและสถานที่สำคัญของเมือง ส่วนใหญ่จะอยู่ริมสองฟากของถนนราชดำเนิน ดังนั้นจึงควรมีมาตรการควบคุมพาหนะที่เข้ามาในพื้นที่ เพื่อไม่ให้ก่อให้เกิดความสับสนสะเทือน มลภาวะ ซึ่งอาจส่งผลให้โบราณสถานและสถานที่สำคัญเกิดความเสียหายขึ้นได้

- พื้นที่เปิดโล่ง

พื้นที่เปิดโล่งของบริเวณพื้นที่ศึกษามีอยู่เป็นจำนวนมากแต่ยังขาดการปรับปรุงในด้านสภาพพื้นที่ให้เหมาะสมกับการใช้งานตามศักยภาพที่มี โดยเฉพาะพื้นที่คูเมือง ซานกำแพงเมืองและกำแพงเมือง ซึ่งเป็นที่โล่งที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี และยังเป็นทางระบายน้ำที่สำคัญของชุมชนเหล่านี้ด้วย ที่โล่งเหล่านี้มีศักยภาพสามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้

- มุมมอง

พระบรมธาตุเจดีย์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นที่หมายตาของเมือง (Landmark) ซึ่งจะต้องรักษาความเป็นที่หมายตาของเมืองไว้ ในจุดที่สามารถมองเห็นได้ง่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทิศทางที่มองเห็นจากถนนราชดำเนิน ซึ่งเป็นทางสัญจรหลักของเมือง โดยมีให้มีสิ่งใดมาบดบังหรือเปลี่ยนแปลงความสำคัญและความเด่นชัดของพระบรมธาตุเจดีย์ และมีสถานที่สำคัญหรือองค์ประกอบของเมืองเก่าอื่น ๆ มีสิ่งก่อสร้างหรืออาคารบ้านเรือนมาบดบัง ทำให้โบราณสถานหรือสถานที่สำคัญเสียความเป็นเอกลักษณ์สำคัญของพื้นที่ เช่น หอพระพุทธสิหิงค์ คูเมืองและกำแพงเมือง ถนนราชดำเนิน ซึ่งควรมีการเปิดมุมมอง เพื่อให้สามารถเอกลักษณ์ความเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นควรมีมาตรการควบคุมและให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมอาคารหรือต้นไม้ในจุดที่มองกลับมาออกจากพื้นที่ด้วย ซึ่งจะทำให้สภาพแวดล้อมโดยเฉพาะอาคารและสิ่งก่อสร้างมีความกลมกลืนกันและสามารถส่งเสริมเอกลักษณ์พื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น

- รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมบริเวณพื้นที่ศึกษาสะท้อนความศักดิ์สิทธิ์และความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ รวมทั้งอำนาจการปกครองของเจ้าเมือง ซึ่งเอกลักษณ์การตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่คือความไม่หนาแน่นของอาคาร โดยอาคารสำคัญๆจะตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนินและอยู่ในที่โล่งแจ้ง จึงเป็นภาพของที่โล่งอันเป็นที่ตั้งของอาคารสำคัญทางศาสนาหรือการปกครอง

- กิจกรรม

กิจกรรมด้านการค้าในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นการค้าขายของที่ระลึก และแยกกระจายตัวอยู่ทั้งภายในบริเวณวัดและบริเวณตรงข้ามวัดทำให้มีปัญหาในด้านการจัดระเบียบและการเชื่อมต่อ ส่วนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจะมีเฉพาะบริเวณวัดพระมหาธาตุเท่านั้น และยังขาดสิ่งรองรับสำหรับกิจกรรมด้านนี้

3.8.2 เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

ด้านเศรษฐกิจบริเวณพื้นที่ศึกษามีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สูงมาก แต่ยังขาดการวางแผนเพื่อรองรับอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ส่วนทางด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้นจะมีจุดเด่นในเรื่องเทศกาลและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับองค์พระบรมธาตุเจดีย์เป็นหลัก

3.7.3 สภาพปัญหาของพื้นที่

ปัญหาของพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นการขาดการปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสม ตามรูปแบบและเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี และรวมทั้งมีความเหมาะสมกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและพื้นที่โดยรอบโดยเฉพาะพื้นที่โล่งแนวกำแพงเมือง และคูเมือง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเป็นการสรุปเพียงประเด็นสำคัญเท่านั้น ซึ่งจะมีประเด็นย่อยในรายละเอียดที่สามารถนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการศึกษาต่อไป โดยในการวิเคราะห์สภาพพื้นที่ศึกษาในบทนี้จะเป็นการศึกษาในภาพรวมและภาพย่อย ซึ่งจะเน้นการวิเคราะห์เป็นหลักเพื่อความชัดเจนในการชี้ประเด็นที่เป็นปัญหาหรือศักยภาพของพื้นที่ในแต่ละระบบของการศึกษา ซึ่งจากประเด็นการวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถนำไปสร้างเป็นแนวความคิดในการปรับปรุงพื้นที่ซึ่งจะได้กล่าวในบทต่อไป